

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

9 april 2010

WETSVOORSTEL

**tot instelling van een verbod op het dragen
van kleding die het gezicht volledig dan wel
grotendeels verbergt**

WETSVOORSTEL

**betreffende de uitoefening van de vrijheid
van gaan en staan op de openbare weg**

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Strafwetboek inzake de
invoering van een verbod op het dragen
van gelaatverhullende gewaden in
openbare ruimten en op openbare plaatsen**

WETSVOORSTEL

**houdende instelling van een verbod tot het
overmatig bedekken van het gelaat**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR
DE BINNENLANDSE ZAKEN, DE ALGEMENE ZAKEN
EN HET OPENBAAR AMBT
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Jaqueline GALANT**

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

9 avril 2010

PROPOSITION DE LOI

**visant à interdire le port de tout vêtement
cachant totalement ou de manière principale
le visage**

PROPOSITION DE LOI

**sur l'exercice de la liberté d'aller
et venir sur la voie publique**

PROPOSITION DE LOI

**insérant dans le Code pénal une disposition
interdisant de porter dans les lieux et espaces
publics des tenues vestimentaires
masquant le visage**

PROPOSITION DE LOI

**interdisant de se couvrir le visage
de manière excessive**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE L'INTÉRIEUR,
DES AFFAIRES GÉNÉRALES
ET DE LA FONCTION PUBLIQUE
PAR
MME **Jaqueline GALANT**

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: André Frédéric

A. — Vaste leden / Titulaires:

CD&V	Leen Dierick, Michel Doomst, Luc Peetermans
MR	Philippe Collard, Corinne De Permentier, Jacqueline Galant
PS	André Frédéric, Eric Thiébaud
Open Vld	Roland Defreyne, Bart Somers
VB	Filip De Man, Annick Ponthier
sp.a	Jan Peeters, Ludwig Vandenhove
Ecolo-Groen!	Fouad Lahssaini
cdH	Josy Arens
N-VA	Ben Weyts

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Mia De Schampelaere, Gerald Kindermans, Katrien Partyka, Ilse Uyttersprot
François-Xavier de Donnea, Denis Ducarme, Josée Lejeune, Eric Libert
Philippe Blanchart, Guy Milcamps, Bruno Van Grootenbrulle
Yolande Avontroodt, Sofie Staelraeve, Carina Van Cauter
Bart Laeremans, Bruno Stevenheydens, Bruno Valkeniers
Dalila Douifi, David Geerts, Bruno Tuybens
Zoé Genot, Tinne Van der Straeten
Christian Brotcorne, David Lavaux
Patrick De Grootte, Flor Van Noppen

<p>cdH : centre démocrate Humaniste</p> <p>CD&V : Christen-Democratisch en Vlaams</p> <p>Ecolo-Groen! : Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen</p> <p>FN : Front National</p> <p>LDD : Lijst Dedecker</p> <p>MR : Mouvement Réformateur</p> <p>N-VA : Nieuw-Vlaamse Alliantie</p> <p>Open Vld : Open Vlaamse liberalen en democraten</p> <p>PS : Parti Socialiste</p> <p>sp.a : socialistische partij anders</p> <p>VB : Vlaams Belang</p>	
<p><i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties:</i></p> <p>DOC 52 0000/000: Parlementair document van de 52^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</p> <p>QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden</p> <p>CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</p> <p>CRABV: Beknopt Verslag (blauwe kaft)</p> <p>CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</p> <p>PLEN: Plenum</p> <p>COM: Commissievergadering</p> <p>MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</p>	<p><i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i></p> <p>DOC 52 0000/000: Document parlementaire de la 52ème législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</p> <p>QRVA: Questions et Réponses écrites</p> <p>CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)</p> <p>CRABV: Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</p> <p>CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</p> <p>PLEN: Séance plénière</p> <p>COM: Réunion de commission</p> <p>MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</p>
<p><i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i></p> <p>Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.deKamer.be e-mail : publicaties@deKamer.be</p>	<p><i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i></p> <p>Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.laChambre.be e-mail : publications@laChambre.be</p>

INHOUD	Blz.
I. Procedure	4
II. Inleidende uiteenzettingen van de indieners van de samengevoegde wetsvoorstellen	5
III. Algemene bespreking	12
IV. Artikelsgewijze bespreking.....	33
V. Stemmingen.....	34

SOMMAIRE	Pages
I. Procédure	4
II. Exposés introductifs des auteurs des propositions de loi jointes.....	5
III. Discussion générale.....	12
IV. Discussion des articles.....	33
V. Votes.....	34

Voorgaande documenten:

Doc 52 2289/ (2009/2010):

001: Wetsvoorstel van de heer Bacquelaine c.s.

002: Addendum.

003 en 004: Amendementen.

Zie ook:

006: Tekst aangenomen door de ocmmissie.

Doc 52 2442/ (2009/2010) :

001: Wetsvoorstel van de heer Dallemagne, mevrouw Fonck en de heer Brotcorne.

002: Addendum.

Doc 52 0433/ (2007/2008) :

001: Wetsvoorstel van de heren De Man, Laeremans en Schoofs.

002: Addendum.

Doc 52 2495/ (2009/2010) :

001: Wetsvoorstel van mevrouw Dierick en de heren Doornst en Peetermans.

Documents précédents:

Doc 52 2289/ (2009/2010):

001: Proposition de loi de M. Bacquelaine et consorts.

002: Addendum.

003 et 004: Amendements.

Voir aussi:

006: Texte adopté par la commission.

Doc 52 2442/ (2009/2010) :

001: Proposition de loi de M. Dallemagne, Mme Fonck et M. Brotcorne.

002: Addendum.

Doc 52 0433/ (2007/2008) :

001: Proposition de loi de MM. De Man, Laeremans et Schoofs.

002: Addendum.

Doc 52 2495/ (2009/2010) :

001: Proposition de loi de Mme Dierick et MM. Doornst et Peetermans.

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft deze wetsvoorstellen besproken tijdens haar vergaderingen van 17 en 31 maart 2010.

I. — PROCEDURE

Tijdens haar plenaire vergadering van 11 maart 2010 heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers beslist het door de heren Daniel Bacquelaine en Xavier Baeselen, de dames Françoise Colinia en Corinne De Permentier en de heren Daniel Ducarme, Denis Ducarme en Eric Libert ingediende wetsvoorstel tot instelling van een verbod op het dragen van kleding die het gezicht volledig dan wel grotendeels verbergt (DOC 52 2289/001) over te zenden naar uw commissie, terwijl het aanvankelijk naar de commissie voor de Justitie was overgezonden (CRIV 52 PLEN 145).

Tijdens haar vergadering van 17 maart 2010 heeft uw commissie beslist ook het door de heer Georges Dallemagne, mevrouw Catherine Fonck en de heer Christian Brotcorne ingediende wetsvoorstel betreffende de uitoefening van de vrijheid van gaan en staan op de openbare weg (DOC 52 2442/001), toe te voegen aan de bespreking van voormeld wetsvoorstel.

Aan het einde van die vergadering heeft uw commissie met 11 stemmen tegen 1 beslist de Raad van State geen advies te vragen.

Tijdens haar plenaire vergadering van 18 maart 2010 heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers beslist de volgende wetsvoorstellen aan uw commissie over te zenden:

— het door de heren Filip de Man, Bart Laeremans en Bert Schoofs ingediende wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek inzake de invoering van een verbod op het dragen van gelaatverhullende gewaden in openbare ruimten en op openbare plaatsen (DOC 52 0433/001), dat aanvankelijk naar de commissie voor de Justitie was overgezonden;

— het door mevrouw Leen Dierick en de heren Michel Doomst en Luc Peetermans ingediende wetsvoorstel houdende instelling van een verbod tot het overmatig bedekken van het gelaat (DOC 52 2495/001) (zie ook CRIV 52 PLEN 146).

Die beide wetsvoorstellen werden tijdens de vergadering van 31 maart 2010 met dit wetsvoorstel samen gevoegd.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné les présentes propositions de loi au cours de ses réunions des 17 et 31 mars 2010.

I.— PROCÉDURE

Lors de sa réunion en séance plénière du 11 mars 2010, la Chambre des représentants a décidé de renvoyer à votre commission, la proposition de loi de MM. Daniel Bacquelaine et Xavier Baeselen, Mmes Françoise Colinia et Corinne De Permentier et MM. Daniel Ducarme, Denis Ducarme et Éric Libert visant à interdire le port de tout vêtement cachant totalement ou de manière principale le visage (DOC 52 2289/001), initialement renvoyée à la commission de la Justice (CRIV 52 PLEN 145).

Votre commission a décidé lors de sa réunion du 17 mars 2010, de joindre à l'examen de cette proposition de loi la proposition de loi de M. Georges Dallemagne, Mme Catherine Fonck et M. Christian Brotcorne sur l'exercice de la liberté d'aller et venir sur la voie publique. (DOC 52 2442/001).

À l'issue de cette réunion, par 11 voix contre une, votre commission a décidé de ne pas demander l'avis du Conseil d'État.

Lors de sa réunion en séance plénière du 18 mars 2010, la Chambre des représentants a décidé de renvoyer à votre commission:

— la proposition de loi de MM. Filip De Man, Bart Laeremans et Bert Schoofs insérant dans le Code pénal une disposition interdisant de porter dans les lieux et espaces publics des tenues vestimentaires masquant le visage (DOC 52 0433/001), initialement renvoyée à la commission de la Justice;

— la proposition de loi de Mme Leen Dierick, de MM. Michel Doomst et Luc Peetermans interdisant de se couvrir le visage de manière excessive (DOC 52 2495/001) (voir également CRIV 52 PLEN 146).

Ces deux propositions de loi ont été jointes à la présente proposition de loi lors de la réunion du 31 mars 2010.

Tijdens diezelfde vergadering heeft uw commissie beslist het wetsvoorstel tot instelling van een verbod op het dragen van kleding die het gezicht volledig dan wel grotendeels verbergt (DOC 52 2289/001) als basistekst te nemen.

II. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN VAN DE INDIENERS VAN DE SAMENGEVOEGDE WETSVOORSTELLEN

A. Wetsvoorstel tot instelling van een verbod op het dragen van kleding die het gezicht volledig dan wel grotendeels verbergt (DOC 52 2289/001)

Mevrouw Corinne De Permentier (MR) geeft aan dat via diverse thema's zoals "de hoofddoek op school", "geweld in de kansarme buurten" of "de status van de vrouw in bepaalde leefgemeenschappen", het vraagstuk van de integratie en dat van de keuze van een samenlevingsmodel geregeld het nieuws halen. Die samenlevingsproblemen treden almaar nadrukkelijker naar voren en worden steeds nijpender. Al te lang werd het debat achter gesloten deuren gevoerd. De culturele diversiteit houdt voornamelijk kansen in voor iedereen, maar moet door de overheid in goede banen worden geleid naar een vorm van "samenleven" waarbij voor iedereen en elk individu respect wordt opgebracht. Door de pluriculturaliteit van de Belgische samenleving ontstaan nieuwe gevoeligheden en moeten dus ook dringend oplossingen worden gezocht, met inachtneming van de culturele, levensbeschouwelijke en religieuze verschillen in de samenleving. Het is zaak zich te hoeden voor een gedachtegang die alleen maar bijdraagt tot de instandhouding van het onbegrip en de wederzijdse angst. De politieke gezagsdragers moeten reageren, teneinde iedereen te helpen zich zo goed mogelijk te integreren en samen te bouwen aan gemeenschappelijke basiswaarden, zoals het recht op leven, gewetensvrijheid, democratie, gendergelijkheid, of nog de scheiding van religie en Staat. Deze waarden zijn met name verankerd in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en in de Aanvullende Protocolen bij dat Verdrag. De Staat moet zich bovenal garant stellen voor die waarden en ze bevorderen als het gemeenschappelijk goed van al zijn burgers.

Aangezien elkeen die de openbare weg gebruikt of zich in een openbare ruimte bevindt, herkenbaar moet zijn ter wille van de openbare veiligheid en de rechtszekerheid, spreekt het vanzelf dat het dragen van kledij die het gezicht volledig bedekt, problemen oplevert. Het gaat om gedragingen en openbare veiligheid. Veel gemeenten hebben verordeningen uitgevaardigd om het dragen van dergelijke kledingstukken te verbieden,

Au cours de cette même réunion, votre commission a décidé de prendre la proposition de loi visant à interdire le port de tout vêtement cachant totalement ou de manière principale le visage, comme texte de base (DOC 52 2289/001).

II.— EXPOSÉS INTRODUCTIFS DES AUTEURS DES PROPOSITIONS DE LOI JOINTES

A. Proposition de loi visant à interdire le port de tout vêtement cachant totalement ou de manière principale le visage (DOC 52 2289/001)

Mme Corinne De Permentier (MR) relève que les problématiques de l'intégration et du choix d'un modèle de société reviennent régulièrement dans l'actualité, à travers différents sujets comme le port du voile à l'école, les violences dans les quartiers en difficulté, ou le statut de la femme dans certaines communautés. Ces questions relatives au "vivre ensemble" se posent avec de plus en plus d'insistance et d'acuité. Trop longtemps le débat a été encommissionné. Si la diversité culturelle constitue avant tout une chance pour tous, elle se doit d'être accompagnée par les pouvoirs publics vers les chemins d'un "vivre ensemble" respectueux de tous et de chacun. La réalité pluriculturelle de la société belge fait émerger des sensibilités nouvelles et appelle une réponse urgente, tenant compte des différences culturelles, philosophiques et religieuses dans la sphère publique. Il faut refuser une réflexion qui ne participerait qu'à entretenir des incompréhensions et des peurs mutuelles. Les mandataires politiques se doivent de réagir, afin de favoriser au mieux l'intégration de tous et de pouvoir créer un socle commun des valeurs fondamentales, telles que le droit à la vie, la liberté de conscience, la démocratie, l'égalité de l'homme et de la femme, ou la séparation des Églises et de l'État. Ces valeurs sont notamment scellées dans la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales et dans les protocoles additionnels. Il revient à l'État de garantir en premier lieu ces valeurs et de les promouvoir au titre de patrimoine commun pour l'ensemble des citoyens.

En ce qui concerne la sécurité publique et juridique, dans la mesure où chaque personne circulant sur la voie publique ou dans un lieu public doit être identifiable, le port d'un vêtement masquant totalement le visage pose des problèmes de comportement et de sécurité publique. De nombreuses communes se sont dotées de règlements pour en interdire le port, en prévoyant toutefois des dérogations à l'occasion d'événements

waarbij tegelijk werd voorzien in uitzonderingen voor speciale gelegenheden. Het is echter zo dat niet alle gemeenten die samen een zelfde stad vormen, een dergelijk verbod hebben uitgevaardigd. Die uiteenlopende regelingen geven aanleiding tot een vorm van rechtsonzekerheid; zulks is onhoudbaar voor de burgers én voor de overheid die ermee belast is een dergelijk gedrag te bestraffen.

Mevrouw De Permentier verwijst naar het rapport van de informatieopdracht die de heer André Gerin, Frans parlamentslid, voor de *Assemblée nationale* heeft uitgevoerd in verband met het dragen van de integrale sluier op het Franse grondgebied (*Assemblée nationale*, document nr. 2262 van 26 januari 2010). Na afloop van die opdracht, waarvoor alle partijen hun akkoord hadden gegeven, werd een pleidooi gehouden voor de vrijheid van de vrouwen. In sommige landen, zoals Iran, Afghanistan en Koeweit, moeten de vrouwen nog dagelijks strijd leveren om onder het ondraaglijke juk van de boerka uit te komen. Een moderne en open samenleving als de Belgische mag een dergelijk kledingstuk dus niet op haar grondgebied toestaan.

Los van het loutere veiligheidsaspect doet kleding die het gezicht volledig dan wel grotendeels verbergt, tevens principiële vragen rijzen. Net als Emmanuel Levinas meent de spreekster dat ons mens-zijn via ons gelaat tot uiting komt. In het kader van voormelde informatieopdracht in Frankrijk werden hoorzittingen gehouden, onder meer met mevrouw Elisabeth Badinter. In haar uiteenzetting maakte zij een steekhoudende analyse van het socialiseringsprobleem dat een dergelijk kledingstuk met zich brengt.

Bijgevolg wensen de indieners van dit wetsvoorstel het Strafwetboek te wijzigen, teneinde het dragen van elk kledingstuk dat het gezicht geheel of grotendeels bedekt strafbaar te stellen.

B. Wetvoorstel betreffende de uitoefening van de vrijheid van gaan en staan op de openbare weg (DOC 52 2442/001)

De heer Georges Dallemagne (cdH) stelt een nog marginale maar toenemende tendens vast: steeds meer vrouwen bedekken hun gezicht geheel of gedeeltelijk met een “integrale sluier”, ook “boerka” of “niqab” genaamd. Voor de fractie van de spreker gaat het hier om een radicale breuk met een grondbeginsel van de Belgische samenleving, dat door mevrouw Badinter het “civileitsbeginsel” en door de spreker zelf het “sociabiliteitsbeginsel” wordt genoemd. Volgens dat beginsel vormt de zichtbaarheid van iemands gezicht de grond voor elke — zelfs minimale — communicatie tussen

particuliers. Force est, pourtant, de constater que, dans une même ville, certaines communes ne prescrivent pas pareilles interdictions. L'existence de régimes différenciés entraîne donc une insécurité juridique intenable pour les citoyens, ainsi que pour les autorités chargées de sanctionner ce type de comportement.

Mme De Permentier renvoie au rapport d'information de la mission d'information sur la pratique du port du voile intégral sur le territoire national présidée par le député, M. André Gerin (*Assemblée nationale française*, Doc. n° 2262, 26 janvier 2010). Cette mission qui a recueilli l'accord de tous les partis et s'est prononcée pour la liberté des femmes. Il faut savoir que dans un certain nombre de pays, tels l'Iran, l'Afghanistan et le Koweït, les femmes se battent tous les jours pour se débarrasser du poids insoutenable de la *burqa*. Un État moderne et d'ouverture comme la Belgique ne peut donc l'accepter sur son territoire.

Au-delà de l'aspect purement sécuritaire, les vêtements cachant totalement ou de manière principale le visage sont également interpellants au niveau des principes. Comme Emmanuel Levinas, l'oratrice estime que l'humanité se manifeste par le visage. Mme Elisabeth Badinter a livré, dans le cadre de son audition devant la mission d'information évoquée ci-dessus à l'Assemblée nationale française, une analyse pertinente sur le problème de socialisation que pose ce type de vêtements.

Par conséquent, les auteurs de la présente proposition de loi souhaitent modifier le Code pénal, en vue d'incriminer le port de tout vêtement cachant totalement, ou de manière principale, le visage.

B. Proposition de loi sur l'exercice de la liberté d'aller et venir sur la voie publique (DOC 52 2442/001)

M. Georges Dallemagne (cdH) constate une tendance marginale, mais croissante, suivant laquelle certaines femmes se couvrent entièrement le visage avec un tissu nommé “voile intégral”, “burqa”, ou “niqab”. Pour son groupe, cela représente une rupture majeure avec un principe fondamental de la société belge, que Mme Elisabeth Badinter appelle “le principe de civilité”, nommé “principe de sociabilité” par l'orateur. Selon ce principe, la possibilité de voir le visage d'autrui constitue le fondement de la communication, même minimale, entre les membres de la société. Le principe de

de leden van een samenleving. Het beginsel van de wederzijdse herkenning en identificatie tussen twee mensen die elkaar in het openbaar ontmoeten, vormt de grondslag van het "samenleven", want het gezicht incarneert in heel ruime mate de identiteit van het individu — in die mate zelfs dat het, anders dan het hele lichaam, op de identiteitskaarten of paspoorten wordt afgebeeld. Het dragen van een kledingstuk dat het gezicht bedekt, verandert daar niets aan, ongeacht waarom men dat doet (vrijwillig of verplicht, overeenkomstig een traditie of uit politiek militantisme, of nog uit zogenaamde religieuze overwegingen).

Een samenleving leeft pas écht als er sprake is van een sociale band tussen de individuen. Om die sociale band te kunnen smeden en versterken, moeten de individuen kunnen interageren, wat vereist dat men elkaar kan herkennen. Het verbergen van het gezicht leidt tot isolement en — erger nog — tot sociale uitsluiting. Mevrouw Badinter spreekt in dat verband van "sociale zelfverminking" of een "breuk van het sociaal pact". Ze onderstreept dat het dragen van de integrale sluier een dam opwerpt tegen elk menselijk contact.

De spreker veroordeelt die ontmenselijking van de vrouw en zulks is onaanvaardbaar. Tal van sociologen, historici en antropologen hebben tijdens de hoorzittingen in de Assemblée nationale in het raam van voormelde informatieopdracht aangaande het dragen van de integrale sluier aangestipt dat het gezicht niet kan worden gelijkgesteld met het lichaam en dat er in de Europese samenlevingen geen kleding voor het gezicht bestaat.

Het dragen van een kledingstuk dat het gezicht volledig bedekt, vormt echter ook een schokkende achteruitgang van de rechten en vrijheden van de vrouwen, alsook van de gendergelijkheid. Doordat de achter hun kleding verscholen personen geen openbare identiteit hebben, verliezen zij ook hun waardigheid en uniciteit als menselijk wezen.

De Koran schrijft nergens voor dat vrouwen een boerka of *niqab* moeten dragen. Die verplichting gaat terug op een pre-islamitische traditie die tot stand is gekomen in patriarchale, machistische en gewelddadige samenlevingen, waar de vrouwen opgesloten leefden en geen rechten hadden. De meest integristische en radicale stromingen van de huidige islam, zoals het salafisme op het Arabisch schiereiland of de taliban in Afghanistan, hebben die vestimentaire traditie nog verscherpt. Dat vormt een manifeste schending van de grondbeginselen van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, te weten de waardigheid en de gelijkheid. Bovendien gaat het dragen van de boerka of de *niqab* vaak gepaard met andere ernstige schendingen van

reconnaissance et d'identification mutuelle, lorsque des êtres humains se trouvent dans l'espace public, fonde le "vivre ensemble", car le visage incarne, très largement, l'identité des individus, si bien qu'il apparaît (et non l'entièreté du corps) sur les cartes d'identité, ou les passeports. Le fait de porter un vêtement, qui couvre le visage, par choix ou par obligation, en raison d'une coutume ou par militantisme politique, ou pour de soi-disant raisons religieuses, n'y change rien.

Pour bâtir une société, le lien social doit unir les individus. Pour tisser et renforcer ce lien, les individus doivent pouvoir interagir. Cette interaction nécessite la possibilité de se reconnaître mutuellement. L'occultation du visage entraîne l'isolement, et pire, l'exclusion du champ social. Mme Elisabeth Badinter qualifie ce comportement "d'automutilation sociale", ou "rupture du pacte social". Elle rappelle que le port du voile intégral représente une fin de non recevoir à tout échange humain.

L'orateur condamne cette déshumanisation de la femme et la considère comme inacceptable. Les nombreux sociologues, historiens et anthropologues entendus par la mission d'information à l'Assemblée nationale française sur la pratique du port du voile intégral ont signalé que le visage n'est pas le corps et que dans les civilisations européennes, le vêtement du visage n'existe point.

Mais le port d'un vêtement couvrant complètement le visage représente aussi une régression choquante au regard des femmes pour leurs droits, leurs libertés et l'égalité des hommes et des femmes. L'absence d'une identité publique prive les personnes dissimulées sous leurs vêtements de leur dignité et de leur singularité d'être humain.

Le port de la *burqa* ou du *niqab*, qui n'est nullement prescrit par le Coran, provient d'une tradition pré-islamique mise en place par des sociétés patriarcales, machistes et violentes où les femmes vivaient recluses et sans droit. Les courants les plus intégristes et radicaux de l'islam actuel, comme le salafisme dans la péninsule arabe ou les talibans en Afghanistan ont renforcé cette coutume vestimentaire, qui porte une atteinte flagrante aux valeurs de dignité et d'égalité, lesquelles constituent des principes fondamentaux de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales. De surcroît, le port de la *burqa* ou du *niqab* s'accompagne souvent d'autres atteintes graves aux droits humains, tels le droit à l'éducation ou celui de disposer de son corps, le

de mensenrechten, zoals het recht op onderwijs, het recht te beschikken over het eigen lichaam, het recht te huwen, het recht op een vrij gekozen seksualiteit, het recht te gaan en te staan waar men wil en de vrijheid van mening en meningsuiting.

Dat het verschijnsel in België zeldzaam is, maakt het er niet minder aanvaardbaar op. Het aantal betrokkenen is van weinig belang; allereerst is het zaak een aantal beginselen te verdedigen. Het zou niet raadzaam zijn te wachten tot het verschijnsel veralgemeend raakt. Tien jaar geleden bestond het niet; overigens deed het Franse woord voor boerka (*burqa*) pas in 2004 zijn intrede in het Larousse-woordenboek.

Bijkomend kan de boerka ook veiligheidsproblemen met zich brengen, zoals nog is gebleken uit een overval op een postkantoor in Frankrijk, waarbij de twee mannelijke daders zich in een boerka hadden gehuld, of nog uit het feit dat kinderen van school worden afgehaald door niet-identificeerbare personen of dat niet-identificeerbare personen het openbaar vervoer gebruiken. Terzake gelden tal van uiteenlopende lokale verordeningen: de boerka is totaal verboden in Brussel-Stad, maar helemaal vrij in Elsene, terwijl Oudergem, Watermaal-Bosvoorde en Ukkel dan weer een verbod hanteren dat niet geldt tijdens carnaval en halloween); zulks toont aan dat de problemen niet bij gemeentelijk reglement lokaal kunnen worden geregeld — temeer daar die lokale voorschriften voorbijgaan aan het grondwettelijk beginsel dat iedereen die in België verblijft — zowel Belgen als niet-Belgen — gelijk is voor de wet. In een democratische samenleving mag enkel de wetgever de bewegingsvrijheid inperken en een bepaald gedrag strafbaar maken.

De spreker besluit dat de rechtsorde wijzigen aan de hand van een specifieke wet, veeleer dan via een wijziging van het Strafwetboek, het mogelijk maakt in dezelfde tekst op een positieve wijze een principe voor te stellen alvorens aan te geven wat het strafbaar feit en de daarmee gepaard gaande straf zijn. Het door de spreker toegelichte wetsvoorstel bevat een helder en eenvoudig dispositief.

Artikel 2 van het ter bespreking voorliggende wetsvoorstel bepaalt het volgende: “[*eenieder*] is vrij op de openbare weg te gaan en te staan waar hij of zij wil. Hij of zij oefent die vrijheid uit hetzij onder de voorwaarden die zijn vastgelegd bij de wet- en regelgeving, hetzij op grond daarvan.” Die bepaling houdt een verwijzing in naar, bijvoorbeeld, het verkeersreglement of de reglementering inzake goede zeden.

Artikel 3 van het ter bespreking voorliggende wetsvoorstel bepaalt het volgende: “[*Eenieder*] die zich bevindt op, dan wel verplaatst over de openbare weg moet kunnen worden herkend of geïdentificeerd.”

droit au mariage et à une sexualité librement consentie, le droit d’aller et venir librement, la liberté d’expression et d’opinion.

Le fait que le comportement soit peu fréquent, en Belgique, ne le rend pas plus tolérable. Peu importe le nombre de personnes concernées, il convient, avant tout, de défendre les principes. Attendre que le phénomène se banalise serait inopportun. Il y a dix ans, le phénomène était inexistant, si bien que le mot “*burqa*” n’apparaît dans le dictionnaire Larousse qu’à partir de 2004.

À titre subsidiaire, la *burqa* peut poser des problèmes de sécurité publique, comme le démontre l’attaque d’un bureau de poste en France par deux hommes dissimulés sous une *burqa*, de même que la reprise des enfants à l’école ou l’utilisation des transports en commun par des femmes non-identifiables. La multiplicité des interventions réglementaires locales hétérogènes (le port de la *burqa* est totalement interdit à Bruxelles mais totalement autorisé à Ixelles et interdit, sauf pendant les périodes de carnaval et d’Halloween, à Auderghem, Watermael-Boitsfort et à Uccle), montre que les règlements locaux ne sauraient régler ces problèmes, d’autant plus qu’elles méconnaîtraient le principe constitutionnel de l’égalité devant la loi pour ceux qui, Belges et étrangers, résident en Belgique. Dans une société démocratique, seul le législateur est habilité à apporter des restrictions à la liberté de mouvement et à ériger un comportement en infraction.

En conclusion, l’orateur soutient que la modification de l’ordre juridique par le biais d’une loi spécifique, plutôt qu’une modification du Code pénal, permet de présenter positivement un principe, avant d’en énoncer les limites et la sanction encourue en cas d’infraction. Le dispositif de la proposition de loi est sobre et simple.

L’article 2 de la proposition de loi soumise à l’examen dispose que “*Toute personne dispose de la liberté d’aller et venir sur la voie publique. Elle l’exerce dans les conditions établies par les lois et règlements ou en vertu de ceux-ci.*” Cette disposition fait référence, par exemple, au Code de la route ou aux bonnes mœurs.

L’article 3 de la proposition de loi énonce que “*Toute personne qui se trouve ou se déplace sur la voie publique doit pouvoir être reconnue et identifiée.*”

Artikel 4 van het ter bespreking voorliggende wetsvoorstel bepaalt dat eenieder die zijn gezicht bedekt en niet toestaat dat hij/zij wordt herkend of geïdentificeerd terwijl hij/zij zich op de openbare weg bevindt of zich langs de openbare weg verplaatst, wordt gestraft met geldboete van vijftieng euro of met gevangenisstraf van één tot zeven dagen — onder voorbehoud van een andersluidende wet- of regelgevende bepaling. Daarbij kan gedacht worden aan het verplicht dragen van een helm door motorrijders of brandweermensen, of nog aan de gezichtsbescherming van lassers.

Artikel 5 van het ter bespreking voorliggende wetsvoorstel bepaalt het volgende: “[de] politievoorordeningen die in bijzondere omstandigheden of tijdens een welbepaalde tijdsperiode toestaan een vermomming te dragen, blijven van toepassing.” Tot die bijzondere omstandigheden behoort bijvoorbeeld carnaval.

C. Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek inzake de invoering van een verbod op het dragen van gelaatverhullende gewaden in openbare ruimten en op openbare plaatsen (DOC 52 0433/001)

De heer Filip De Man (VB) verheugt er zich op dat het boerkaverbod door een grote meerderheid van de leden zal worden goedgekeurd, te meer daar zijn fractie in die aangelegenheid een pioniersrol heeft gespeeld. Al in 2004 heeft ze een wetsvoorstel tot invoering in het Strafwetboek van een verbod op het dragen van gelaatverhullende gewaden in openbare ruimten en op openbare plaatsen (DOC 51 0880/001) ingediend.

De houding van de Open Vld doet niettemin vragen rijzen, gelet op het verzet van de minister van Binnenlandse Zaken tegen wetgeving in die zin. De spreker verwijst naar zijn vraag die hij aan de minister van Binnenlandse Zaken in de volgende bewoordingen heeft gesteld: “Meent u niet dat het nuttig zou zijn om een wet in te voeren die — zoals bijvoorbeeld in Nederland en Frankrijk — het dragen van de boerka verbiedt, temeer daar onze samenleving meer en meer geplaagd wordt door dit verschijnsel? Moet ook de niqab — die slechts een spleet open laat voor de ogen en jammer genoeg ook meer en meer te zien is in onze steden — niet onder hetzelfde verbod vallen?”. Het antwoord van de minister luidde als volgt: “Het maatschappelijk debat omtrent deze materie is zo divers dat het mij niet aangewezen lijkt, op dit ogenblik, een stringente regelgeving in te voeren.” (QRVA 52, nr. 97, 8 maart 2010, blz. 411 en 412). Welke positie gaan de leden van die fractie innemen, want het standpunt van de minister is in dat opzicht ontgoochelend?

L'article 4 prévoit que toute personne qui couvre son visage et ne permet pas de la reconnaître et de l'identifier, alors qu'elle se trouve ou se déplace sur la voie publique, encourt une amende de vingt-cinq euros ou un emprisonnement d'un à sept jours, sauf en cas de disposition légale ou réglementaire contraire, comme le port obligatoire du casque par un motard ou un pompier, ou d'un masque par le soudeur.

L'article 5 confirme que “Les ordonnances de police qui autorisent dans des circonstances particulières ou à une période déterminée le port d'un déguisement, restent d'application.” Ces circonstances particulières, sont, par exemple, le carnaval.

C. Proposition de loi insérant dans le Code pénal une disposition interdisant de porter dans les lieux et espaces publics des tenues vestimentaires masquant le visage (DOC 52 0433/001)

M. Filip De Man (VB) se réjouit que l'interdiction de la burqa sera approuvée par une grande majorité des membres, d'autant plus que son groupe a joué un rôle de pionnier dans cette matière. Déjà en 2004, il avait déposé une proposition de loi visant à interdire le port, dans les lieux publics, des tenues vestimentaires masquant le visage (DOC 51 0880/001).

L'attitude de l'Open Vld soulève néanmoins des questions, compte tenu du fait que la ministre de l'Intérieur s'oppose à une législation en ce sens. L'orateur renvoie à sa question adressée en ces termes à la ministre de l'Intérieur: “Ne pensez-vous pas qu'il serait utile de suivre l'exemple des Pays-Bas et de la France et d'élaborer une loi interdisant le port de la burqa, d'autant que ce fléau est de plus en plus présent dans notre société? Le niqab, qui ne comporte qu'une fente pour les yeux et est hélas de plus en plus fréquemment visible dans nos villes, ne devrait-il pas également être interdit?”. La réponse de la ministre était la suivante: “Le débat de société concernant cette matière est tellement divers qu'il ne me semble pas opportun pour introduire, en ce moment, une réglementation stricte.” (QRVA 52, n° 97, 8 mars 2010, p. 412). Quelle sera la position des membres de ce groupe car le point de vue de la ministre est à cet égard décevant?

Mevrouw Annick Ponthier (VB) sluit zich aan bij het betoog van de vorige spreker en voegt eraan toe dat de motivering voor het optreden van de wetgever van uiteenlopende aard is.

De tegenstanders voeren vaak het concept van de vrijheid van eredienst aan. Het is waar dat de Belgische Grondwet godsdienstvrijheid waarborgt en het komt de overheid niet toe de inhoud van levensbeschouwelijke concepten te bepalen, noch van de eraan verbonden voorschriften en rituelen. Men mag echter niet vergeten dat die vrijheid van levensbeschouwelijke opvatting niet absoluut is en dat andere bepalingen van grondwettelijke en universele aard moeten worden nageleefd. In artikel 9, § 2, van het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden wordt uitdrukkelijk gesteld dat de vrijheid van godsdienst kan worden onderworpen aan beperkingen die bij de wet zijn voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de openbare veiligheid, voor de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Een van de essentiële taken van de overheid is uiteraard het waarborgen van de openbare veiligheid. Niemand kan ontkennen dat het dragen van gezichtsbedekkende kleding de verbale en niet-verbale communicatie sterk beperkt. Nochtans is deze communicatieve expressie een van de cruciale omgangsvormen die eigen zijn aan onze westerse samenleving. De identificeerbaarheids- en herkenbaarheidsvereiste (bijvoorbeeld tegenover de ordediensten) is een strikte noodzaak om de veiligheid van eenieder in openbare ruimten of op openbare plaatsen te garanderen. Ook houdt het dragen van een dergelijk gewaad een potentieel gevaar in voor de verkeersveiligheid.

Voorts keert haar fractie zich sterk tegen de religieuze argumenten zelf, die het dragen van een gezichtsbedekkende sluier legitimeren. In tegenstelling tot wat sommigen beweren, gaat het niet om een gewoon stukje textiel, maar om een signaal van verwerping van de westerse waarden. De boerka bijvoorbeeld, staat ontegensprekelijk voor een beknotting van de fundamentele rechten van de vrouw. De seksuele moraal die achter de boerka steekt, leert duidelijk dat iedere vrouw die niet is bedekt, wordt aangezien als een potentieel lustobject waarover men vrij kan beschikken. Jongens beschikken volgens deze moraal blijkbaar niet over voldoende zelfbeheersing en weten niet hoe ze met hun seksualiteit om dienen te gaan. Dit brengt mee dat de schuld van seksuele misbruiken moet worden gezocht bij het vrouwelijke slachtoffer, wat in 2010 eigenlijk onaanvaardbaar is.

Mme Annick Ponthier (VB) se rallie à l'intervention de l'orateur précédent et ajoute que les motivations justifiant une intervention du législateur sont d'ordres divers.

Les opposants invoquent souvent le concept de liberté du culte. Il est vrai que la Constitution belge garantit la liberté de religion et il n'appartient pas aux autorités de déterminer le contenu des conceptions philosophiques, ni celui des prescriptions et des rituels qui s'y rattachent. En revanche, il faut garder à l'esprit que cette liberté en matière de conception philosophique n'est pas absolue et que d'autres dispositions d'ordre constitutionnel et universel doivent être respectées. Dans son article 9, § 2, la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales dispose explicitement que la liberté de religion peut faire l'objet de restrictions prévues par la loi et qui, dans une société démocratique, sont nécessaires à la sécurité publique, à la protection de l'ordre, de la santé ou de la morale publiques, ou à la protection des droits et libertés d'autrui.

Une des tâches essentielles des autorités est de garantir, naturellement, la sécurité publique. Nul ne peut nier que le port de tenues vestimentaires couvrant le visage entrave fortement la communication verbale et non verbale. Or, ce type de communication fait partie des modes relationnels qui caractérisent fondamentalement la société occidentale. Il est absolument nécessaire que les forces de l'ordre puissent rapidement et sans difficultés identifier et reconnaître les individus, afin de garantir la sécurité de chacun dans les lieux ou espaces publics. En outre, le port de ce genre de tenue constitue un danger potentiel pour la sécurité routière.

Par ailleurs, son groupe s'insurge contre les arguments religieux qui légitiment le port d'un voile couvrant le visage. Contrairement à certaines affirmations, il ne s'agit pas d'un simple bout de textile, mais d'un signal de rejet des valeurs occidentales. La *burqa*, par exemple, représente indubitablement une atteinte aux droits fondamentaux de la femme. La morale sexuelle, qui sous-tend la *burqa*, dit clairement que toute femme, qui ne se couvre pas, est considérée comme un objet de désir potentiel, dont on peut disposer sans retenue. Selon cette morale, les hommes ne sont apparemment pas capables de se maîtriser suffisamment et ne savent pas comment canaliser leur sexualité. Il s'ensuit que la responsabilité des abus sexuels doit être recherchée du côté des femmes qui en sont victimes, ce qui est proprement inacceptable en l'an 2010.

Het dragen van die gezichtsbedekkende sluiers symboliseert bijgevolg de onderdrukte, passieve, stemloze en “onzichtbare” status van de vrouw, wat fundamenteel in strijd is met de positie van de vrouw in het Westen.

In Frankrijk is uit de werkzaamheden in verband met de informatieopdracht inzake de praktijk van het dragen van de allesbedekkende sluier op Frans grondgebied duidelijk gebleken dat het dragen van gezichtsverhullende kledingstukken de uiting is van een groeiend fundamentalisme bij de moslims in het Westen (*Assemblée nationale française*, Doc. nr. 2262, 26 januari 2010).

In België raakten de gemoederen verhit toen verscheidene Antwerpse atheneas het verbod op het dragen van religieuze symbolen hebben gevraagd, na de doorbraak van de moslimsluier. Op die vraag is heftig protest gevolgd, in die mate dat de jonge moslima's op hun weg naar school werden beledigd.

De Franse enquête leert voorts dat drie vierde van de moslimvrouwen die de sluier, de boerka of de nikab dragen, dat doen onder dwang van de echtgenoot of van de familie. Dat sociale druk wordt uitgeoefend, is onloochenbaar.

Boerka's komen in België weliswaar weinig voor. Maar tien jaar geleden was de sluier even zeldzaam, en vandaag is het niet langer mogelijk zich de maatschappij voor te stellen zonder boerka. Op dezelfde wijze zet de nikab zijn opgang voort. Dat verschijnsel, dat onschuldig is begonnen in de Antwerpse scholen, evolueert geleidelijk naar het veralgemeend dragen van de nikab en zwarte handschoenen.

Tot besluit zijn gezichtsverhullende kledingstukken een symbool van onderwerping, van de ongelijkheid tussen man en vrouw, en van de ongelijkheid tussen gelovigen en niet-gelovigen. Het is het symbool van de kloof tussen “wij” en “zij”, die van de gekozen apartheid. Die provocatie is gericht tegen het vrije Westen en bewijst dat de integratie is mislukt. Ze illustreert duidelijk de weigering van bepaalde allochtonen om zich aan te passen aan de gastmaatschappij, aan haar gewoonten, haar normen en haar waarden.

Het verbod op het dragen van gezichtsverhullende kledingstukken in openbare ruimten en op openbare plaatsen zal niet alleen de emancipatie en de assimilatie van de vrouwen bevorderen, maar ook de openbare veiligheid ten goede komen. Om die redenen vraagt haar fractie de aanneming van dit wetsvoorstel.

Le port de ce voile couvrant le visage symbolise donc le statut de la femme opprimée, passive, silencieuse et “invisible”, ce qui est fondamentalement contraire à la position de la femme en Occident.

En France, les travaux de la mission d'information sur la pratique du port du voile intégral sur le territoire national ont clairement démontré que le port de vêtements dissimulant le visage sont l'expression d'un fondamentalisme croissant au sein de la population musulmane du monde occidental (*Assemblée nationale française*, Doc. n° 2262, 26 janvier 2010).

En Belgique, les esprits se sont échauffés lorsque plusieurs athénées anversoises ont demandé l'interdiction du port de symboles religieux, à la suite de la percée du voile islamique. Cette demande a rencontré de vives protestations, si bien que les jeunes musulmanes se firent insulter sur le chemin de l'école.

L'enquête française enseigne, d'ailleurs, que trois quarts des femmes musulmanes portant le voile, la *burqa* ou le *niqab* le font sous la contrainte de l'époux ou de la famille. L'existence de la pression sociale est indéniable.

Certes, les *burqas* ne sont pas très répandues en Belgique. Mais il y a dix ans, le voile était tout aussi marginal et, aujourd'hui, il n'est plus possible de concevoir la société sans la présence du voile. De manière comparable, le *niqab* poursuit son ascension. Ce phénomène, qui commença innocemment dans les écoles d'Anvers, évolue progressivement vers le port généralisé du *niqab* et des gants noirs.

En conclusion, les vêtements couvrant le visage sont un symbole de soumission, de l'inégalité entre l'homme et la femme, et de l'inégalité entre croyants et non-croyants. C'est le symbole du clivage entre “nous” et “eux”, celui de l'apartheid choisi. Cette provocation vise l'Occident libre et prouve l'échec de l'intégration. Elle illustre le refus manifeste de certains allochtones qui ne veulent pas s'adapter à la société hôte, à ses coutumes, ses normes et ses valeurs.

L'interdiction du port de tenues vestimentaires dissimulant le visage dans les lieux et espaces publics ne favorisera pas seulement l'émancipation et l'assimilation des femmes, mais bénéficiera également à la sécurité publique. Pour ces motifs, son groupe demande l'adoption de cette proposition de loi.

D. Wetsvoorstel houdende instelling van een verbod tot het overmatig bedekken van het gelaat (DOC 52 2495/001)

Mevrouw Leen Dierick (CD&V) verklaart dat het wetsvoorstel van haar fractie dezelfde strekking heeft als het vorige, met dit verschil dat deze tekst artikel 119*bis* van de Nieuwe Gemeentewet wil wijzigen. Als het parket op grond van het Wetboek van strafvordering beslist om niet te vervolgen, zou het aldus toch mogelijk zijn een administratieve sanctie in de vorm van een geldboete op te leggen.

III. — ALGEMENE BESPREKING

De heer Ben Weyts (N-VA) gaat namens zijn fractie akkoord met de logica achter de eerste twee wetsvoorstellen, al geeft hij de voorkeur aan het wetsvoorstel tot instelling van een verbod op het dragen van kleding die het gezicht volledig dan wel grotendeels verbergt (DOC 52 2289/001).

De spreker stelt vast dat er twee culturen bestaan, waartussen een conflict zou bestaan. De eerste zou de openbare cultuur zijn, die wordt vertegenwoordigd door het geheel van normen en waarden van een gemeenschap of een samenleving, welke vaak gestalte krijgen in wetten. De tweede cultuur zou de privécultuur zijn, die wordt gekenmerkt door een geheel van gebruiken die tot de persoonlijke sfeer behoren, zoals de eetgewoonten, de levensstijl en de kleding.

Volgens de spreker moet wie zich in België vestigt de openbare cultuur van het land in acht nemen. Het dragen van kleren die op grond van de privécultuur het gezicht verbergen, is in strijd met de openbare cultuur en meer in het bijzonder met het recht op openbare veiligheid, een recht dat niet alleen de betrokken vrouwen bezitten, maar ook de derden. Daarom zou de wetgever nuttig werk verrichten door op te leggen dat de openbare cultuur primeert op de privécultuur.

Of het dragen van dat kledingsstuk al dan niet overeenstemt met een godsdienstig voorschrift, is overigens van geen belang, aangezien de burgers van dit land in een lekenstaat leven, wat inhoudt dat de godsdienstige regels nooit boven de wet en de openbare cultuur staan. Gelet op de verschillen in behandeling naargelang van de gemeenten, zelfs binnen verschillende gemeenten die deel uitmaken van een zelfde politiezone, moet een eenvormig principe worden ingevoerd dat voor het hele grondgebied geldt.

*
* *

D. Proposition de loi interdisant de se couvrir le visage de manière excessive (DOC 52 2495/001)

Mme Leen Dierick (CD&V) déclare que la proposition de loi de son groupe a la même portée que les précédentes, à cette différence près que le présent texte entend modifier l'article 119*bis* de la Nouvelle Loi communale. Ainsi, en cas de non-lieu décidé par le parquet sur la base du Code de procédure pénale, une sanction administrative sous forme d'amende serait toutefois possible.

III.— DISCUSSION GÉNÉRALE

M. Ben Weyts (N-VA) exprime l'adhésion de son groupe à la logique des deux premières propositions de loi, mais se dit plutôt favorable à celle qui vise à interdire le port de tout vêtement cachant totalement ou de manière principale le visage (DOC 52 2289/001).

L'orateur constate l'existence de deux cultures, entre lesquelles il semblerait exister un conflit. La première serait la culture publique, représentée par l'ensemble des normes et valeurs d'une communauté ou d'une société, souvent traduites par des lois, tandis que la seconde serait la culture privée, caractérisée par un ensemble d'us appartenant à la sphère personnelle, comme les coutumes alimentaires, le style de vie et l'habit.

Le membre estime que tout individu qui s'établit en Belgique doit respecter la culture publique de ce pays. Le port de vêtements occultant le visage en vertu de la culture privée contrevient à la culture publique, particulièrement au droit à la sécurité publique, dont jouissent non seulement les femmes concernées, mais également les tiers. C'est pourquoi le législateur ferait œuvre utile en imposant la primauté de la culture publique sur la culture privée.

Il est du reste sans intérêt de savoir si le port de ce vêtement correspond à un prescrit religieux ou non, dès lors que les citoyens de ce pays vivent dans un État laïc, ce qui signifie que les règles religieuses ne sont jamais supérieures aux lois et à la culture publique. Vu les différences de traitement selon les communes, même au sein de communes distinctes faisant partie d'une même zone de police, il convient d'introduire un principe uniforme valable sur tout le territoire.

*
* *

De heer Eric Thiébaud (PS) stipt aan dat zijn fractie er tegen gekant is dat op de openbare weg een kledingstuk wordt gedragen dat het onmogelijk maakt het gezicht van iemand te erkennen. De omstandigheden waarin de identiteit wordt nagegaan, zijn trouwens bepaald bij de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt. Meer algemeen heeft de partij van de spreker een werkkommissie opgericht die zich daarover buigt en die binnenkort haar conclusies naar voren zal brengen. Wat de boerka betreft, werden alle socialistische burgemeesters verzocht hun gemeentelijk politiereglement aan te passen, teneinde het dragen van dat kledingstuk op de openbare weg te kunnen bestraffen. Die methode is een praktisch instrument om administratieve geldboetes op te leggen voor een gedraging als deze; het gaat immers om een overtreding van het gemeentelijk reglement en geringe overtredingen van het Strafwetboek worden nauwelijks vervolgd door het parket, gelet op de gerechtelijke achterstand. Het nadeel van het reglement blijft dat het een beperkte territoriale portee heeft. Dat kan worden verholpen als alle burgemeesters dezelfde bepalingen goedkeuren. De fractie van de spreker staat dan ook open voor verder debat.

*
* *

Mevrouw Leen Dierick (CD&V) merkt op dat België, in navolging van de buurlanden, een openbaar debat aangaat over het verbod een kledingstuk te dragen dat het gezicht geheel of grotendeels bedekt. Het debat werd weliswaar eerst in de media gevoerd, maar gelukkig kunnen de leden zich binnen het parlement uitspreken over het dragen van een dergelijk kledingstuk op openbare plaatsen. Niemand ontkent dat het dragen van dat kledingsstuk het onmogelijk maakt de aldus geklede persoon te identificeren. Dat is onaanvaardbaar omdat de openbare veiligheid en de openbare orde in het gedrang komen. De overheid moet ook een signaal geven ten aanzien van gedragingen en gewoonten die ongewenst zijn in de huidige Belgische samenleving. De spreekster stemt dus in met de voorliggende wetsvoorstellen want in de huidige stand van de wetgeving bestaat er geen enkel algemeen verbod op het dragen van een kledingstuk dat het gezicht geheel of grotendeels verbergt. De lokale overheden hebben de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid om straffen op te leggen, en dat is niet wenselijk.

Zij die tegen dat verbod gekant zijn, zullen zich zeker beroepen op de vrijheid van erediens die wordt gewaarborgd door de internationale verdragen en door de Grondwet. Die argumentatie is nochtans niet zeer overtuigend en er moeten afwijkingen worden aanvaard omwille van de openbare orde, omdat personen op ieder ogenblik moeten kunnen worden geïdentificeerd. Die

M. Eric Thiébaud (PS) signale que son groupe s'oppose au port d'un vêtement sur la voie publique ne permettant pas de reconnaître le visage d'une personne. La loi du 5 août 1992 sur la fonction de police prévoit d'ailleurs les circonstances de vérification de l'identité. D'une manière plus générale, son parti a institué une commission de travail qui se consacre au sujet et fournira ses conclusions bientôt. Par rapport à la *burqa*, tous les bourgmestres socialistes ont été invités à adapter leur règlement de police communale, afin de pouvoir sanctionner le port de la *burqa* sur la voie publique. Cette méthode offre un outil pratique pour appliquer des amendes administratives à un comportement comme celui-ci, dès lors qu'il est constitutif d'une infraction au règlement communal, sachant que les petites infractions au Code pénal ne sont guère poursuivies par les parquets, eu égard à l'arriéré judiciaire. L'inconvénient, toutefois, du règlement demeure sa portée territoriale réduite, ce que peut parer l'adoption par tous les bourgmestres des mêmes dispositions. Son groupe reste dès lors ouvert à la discussion.

*
* *

Mme Leen Dierick (CD&V) relève qu'à l'instar des pays voisins, la Belgique s'engage dans le débat public sur l'interdiction de porter un vêtement cachant, totalement ou de manière principale, le visage. Si le débat a été mené en premier lieu dans les médias, il est heureux que les membres puissent s'exprimer dans l'enceinte parlementaire sur le port de pareil vêtement dans l'espace public. Personne ne nie que le port de ce vêtement rend l'identification de la personne ainsi vêtue impossible, ce qui est inadmissible, au motif que la sécurité publique et l'ordre public s'en trouvent compromises. Les autorités doivent également émettre un signal par rapport aux comportements et coutumes non souhaitables dans la société belge contemporaine. Par conséquent, l'oratrice approuve les propositions de loi soumises à l'examen, car dans l'état actuel de la législation, il n'existe aucune interdiction générale sur le port d'un vêtement cachant, totalement ou de manière principale, le visage. Le pouvoir et la responsabilité de sanctionner appartiennent aux autorités locales, ce qui n'est pas souhaitable.

Les opposants de cette interdiction invoqueront, à coup sûr, la liberté de culte garantie par les traités internationaux et la Constitution. Pourtant, cette argumentation n'est guère convaincante et des dérogations doivent être admises pour cause d'ordre public, car l'identification des personnes doit pouvoir être assurée à tout instant. Ces dérogations, formulées de manière

abstract en algemeen geformuleerde afwijkingen vereisen een rechtsgrond. De sanctie wegens overtreding van de voorgestelde wet verdient te worden opgenomen in het Strafwetboek in plaats van op niet uniforme wijze in de gemeentelijke reglementen te worden ingevoegd.

Zodoende zal de wetgever de gemeenten steunen die met dit fenomeen te kampen hebben; zij zullen in voorkomend geval de sancties op de wet kunnen doen berusten, iets wat wellicht niet kan als er geen wet bestaat.

*
* *

De heer Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) is tegen het dragen van de boerka en deelt de consensus rond het verbod erop, zoals alle democraten. Het gaat immers om een maatregel die wordt ingegeven door het gezond verstand. Hij houdt rekening met de openbare orde en met de veiligheid en strookt overigens met de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, die dat soort van gedragingen regelt.

Voorts is het verbod gerechtvaardigd door de maatschappelijke dimensie ervan, want de boerka kan aanstoot geven en een gevoel van wederzijdse verwerping oproepen tussen de vrouw die ze draagt en derden. Niemand twijfelt aan de wenselijkheid van een instrument dat de mogelijkheid biedt dat fenomeen te bestrijden.

Thans bestaan er echter bepalingen die de identificatie op de openbare weg regelen. Zijn ze toereikend? Alleen een kennis van de praktijk in het veld zou een afdoend antwoord kunnen bieden op die vraag. Als de in de gemeenten toepasbare politiereglementen duidelijk genoeg zijn, rijst geen enkel probleem. Het zou interessant zijn ze te onderzoeken om te bepalen welk niveau in de hiërarchie van de normen de beste maatregel kan bieden. Het zou onproductief lijken een beroep te doen op een instrument dat zich kan keren tegen wat de overheid van plan was.

De wetgevende procedure moet niet worden versneld, teneinde te voorkomen dat de overhaasting naderhand wordt afgestraft door een arrest van het Grondwettelijk Hof wegens ongrondwettigheid of zelfs door het Europees Hof voor de rechten van de mens, want in dat geval zal het signaal van de wetgever ten aanzien van zij die tegen iedere repressieve wetgeving gekant zijn een kwalijk gevolg hebben.

De goedkeuring van een wet betreffende het dragen van een kledingstuk zoals de boerka, die het hele gezicht bedekt, is in dit stadium voorbarig en dus moet het advies van de Raad van State worden gevraagd

abstraite et générale, exigent un fondement légal. L'inscription de la sanction pour infraction à la loi proposée mérite sa place dans le Code pénal, plutôt que de l'insérer de manière disparate au gré des règlements communaux.

Le législateur soutiendra ainsi les communes qui sont confrontées au phénomène, qui pourront, le cas échéant, fonder les sanctions sur la loi, ce qui n'est pas certain en cas d'absence de loi.

*
* *

M. Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) s'oppose au port de la *burqa* et rejoint le consensus autour de son interdiction, comme tous les démocrates. Il s'agit, en effet, d'une mesure inspirée par le bon sens qui tient compte de l'ordre public et de la sécurité, par ailleurs conforme à la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police, laquelle régit ce type de comportement.

D'autre part, l'interdiction se justifie par la dimension sociale, car la *burqa* peut heurter et provoquer un sentiment de rejet réciproque entre la femme qui la porte et les tiers. Nul ne doute qu'un instrument permettant de lutter contre ce phénomène soit souhaitable.

Cependant, il existe, à l'heure actuelle, des dispositions réglant l'identification sur la voie publique. Sont-elles suffisantes? Seule une connaissance de la pratique sur le terrain pourrait fournir une réponse adéquate à cette question. Lorsque les règlements de police applicables dans les communes sont rédigés avec suffisamment de clarté, aucun problème ne se pose et il serait intéressant de les examiner, en vue de déterminer quel niveau, dans la hiérarchie des normes, est susceptible d'offrir la meilleure mesure. Il semblerait improductif de recourir à un instrument susceptible de se retourner contre l'intention de l'autorité.

L'accélération dans le processus législatif doit être évitée afin que la précipitation ne soit pas ultérieurement sanctionnée par un arrêt de la Cour constitutionnelle pour cause d'inconstitutionnalité, voire par la Cour européenne des droits de l'homme, auquel cas le signal du législateur à ceux qui s'opposent à toute législation répressive en cette matière aura un effet malheureux.

L'adoption d'une loi relative au port d'un vêtement comme la *burqa*, qui couvre entièrement le visage, étant prématurée à ce stade, il convient de solliciter l'avis du Conseil d'État, pour vérifier si la modification

om na te gaan of de wijziging van het Strafwetboek niet ongrondwettig is. Tevens moet het advies van de burgemeesters worden ingewonnen omdat zij de gemeentewet goed kennen. Als de wetgever weet waarin de lokale politiereglementen tekortschieten, dan kan hij een wet uitvaardigen die de maatregelen stroomlijnt voor het hele grondgebied.

Om af te ronden, is de spreker niet gekant tegen een wet die het dragen van de boerka verbiedt, op voorwaarde dat zulks niet overhaast wordt gedaan, waarbij voorbij wordt gegaan aan de keuze van het beste normatieve instrument.

*
* *

Volgens de heer Bart Somers (*Open Vld*) wordt België een meer en meer gediversifieerde multiculturele samenleving waarin de godsdienstige overtuigingen almaar meer plaats innemen.

Daaruit vloeit voort dat echt moet worden gestreefd naar een evenwicht tussen eensdeels de inachtneming van de diversiteit en anderdeels de totstandkoming van een sokkel van gemeenschappelijke waarden waarbij niemand wordt uitgesloten. Die gemeenschappelijke sokkel biedt de mogelijkheid de diversiteit te waarborgen, maar geeft er ook de contouren van aan.

De ter bespreking voorliggende wetsvoorstellen hebben betrekking op het vraagstuk van het dragen van kledingstukken die het gezicht geheel of grotendeels verbergen. Het dragen van die kledingstukken tast de waardigheid van de vrouw aan omdat zij niet langer kan interageren in de samenleving. Het is een aantasting van de mens als individu, die plannen realiseert dankzij de interactie met derden en die zich alleen via communicatie echt kan ontplooiën. Erger nog, het dragen van die kledingstukken doet afbreuk aan de gendergelijkheid, een van de fundamentele waarden van de Belgische samenleving. Daarom lijkt het oordeelkundig af te zien van de veelheid aan gemeentelijke reglementen met betrekking tot het fenomeen van de boerka.

De spreker geeft aan dat zijn fractie de eerste twee wetsvoorstellen steunt. Het wetsvoorstel tot instelling van een verbod op het dragen van kleding die het gezicht volledig dan wel grotendeels verbergt (DOC 52 2289/001), dat ten aanzien van het strafrecht een eenvoudiger en coherenter oplossing aanreikt, lijkt echter nauwer aan te sluiten bij de door de wetgever nagestreefde doelstellingen.

*
* *

du Code pénal ne s'avère pas anticonstitutionnelle, ainsi que l'avis des bourgmestres qui connaissent bien la loi communale. Sachant en quoi les règlements de police locaux sont insuffisants, le législateur pourra alors édicter une loi qui harmonise les mesures au niveau de tout le territoire.

En conclusion, le membre ne s'oppose pas à ce qu'un acte législatif vienne interdire le port de la *burqa*, pourvu que cela ne se réalise pas dans la précipitation au détriment du choix du meilleur instrument normatif.

*
* *

M. Bart Somers (*Open Vld*) estime que la Belgique se mue en une société multiculturelle de plus en plus diversifiée au sein de laquelle les convictions religieuses vont croissant.

Il s'ensuit que la recherche de l'équilibre entre, d'une part, le respect de la diversité et d'autre part, la construction d'un socle de valeurs communes qui n'exclue personne, est essentielle. Si ce socle partagé permet de garantir la diversité, il en trace également les contours.

Les propositions de loi soumises à l'examen ont trait à la problématique du port de vêtements cachant totalement, ou de manière principale, le visage. Ce port viole la dignité de la femme, car elle n'est plus à même d'interagir en société. Il constitue une atteinte à l'être humain en tant qu'individu, qui réalise ses projets grâce à l'interaction avec les tiers et qui ne peut connaître son réel épanouissement qu'à travers la communication. Pis, le port constitue une atteinte à l'égalité entre l'homme et la femme qui est une valeur fondamentale de la société belge. C'est pourquoi, il paraît judicieux de renoncer à la multitude de règlements communaux relatifs au phénomène de la *burqa*.

Le membre affirme le soutien de son groupe pour les deux premières propositions de loi, mais la proposition de loi visant à interdire le port de tout vêtement cachant totalement ou de manière principale le visage (DOC 52 2289/001), qui prévoit une réponse plus simple et cohérente à l'égard du droit pénal, semble plus conforme aux objectifs poursuivis par le législateur.

*
* *

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!) is het eens met de leden dat het onaanvaardbaar is gemaskerd op straat te lopen. Zoals de heer Fouad Lahssaini heeft aangegeven, blijft niettemin de vraag welk juridisch instrument het meest geschikt is om die gedraging te verbieden. Schermen met de westerse waarden is uit den boze, maar er mag wel niet worden getornd aan de waarden 'verdraagzaamheid' en 'respect' en aan de belangrijke grondrechten. De spreekster weigert echter in te spelen op de angsten. Ze vraagt derhalve dat over die kwestie een sereen debat wordt gevoerd.

De spreekster acht het onontbeerlijk het advies van de Raad van State te vragen teneinde de juridische soliditeit van de voorliggende wetsvoorstellen na te gaan. Tevens moeten een beperkt aantal burgemeesters schriftelijk worden geraadpleegd over de toepassing van de gemeentelijke reglementen en de doeltreffendheid van de administratieve sancties.

*
* *

Mevrouw Corinne De Permentier (MR) is verheugd over de standpunten die worden ingenomen over de gendergelijkheid en de veiligheid.

Ten overstaan van de heer Lahssaini benadrukt ze dat het belangrijk is dat de wetgever dringend optreedt, omdat er thans rechtsonzekerheid heerst, met name in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar de diverse politiezones moeten vaststellen dat burgemeesters en chefs van de politiezones de reglementen naar eigen inzicht toepassen. Er is nood aan rechtszekerheid. Dankzij de wet zou voor het hele grondgebied dezelfde regel gelden.

Voorts komt het wetsvoorstel tegemoet aan de verzoeken van de vrouwen die onder het juk van de boerka leven, omdat alleen de wet hen beschermt tegen degenen die hem willen opleggen.

Naast de rechtszekerheid is het ook belangrijk rekening te houden met de openbare veiligheid. De spreekster verwijst in dat verband naar de delicten waarbij een dergelijk kledingstuk wordt gedragen, of naar de problematische situatie waarbij kinderen aan de schoolpoort worden opgewacht door iemand die de boerka draagt. Hoe kan men zeker weten dat iemand die helemaal gesluierd is, wel gelijk de moeder van het kind is?

Hoorzittingen of schriftelijke adviezen, waar de vertegenwoordigers van de groene fracties om verzoeken, kunnen geen bevredigend antwoord bieden. Alleen het advies van de heer André Gerin, de voorzitter van de in Frankrijk ingestelde parlementaire boerkacommissie, verdient in aanmerking te worden genomen (zie hiervoor).

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen!) partage l'opinion des membres selon laquelle la promenade masquée en rue n'est pas admissible. La question n'en demeure pas moins de savoir, comme l'a soulevé M. Fouad Lahssaini, quel est l'outil juridique le plus adéquat pour interdire ce comportement. Il faut éviter les gesticulations au niveau des valeurs occidentales, sauf à défendre les valeurs de tolérance et de respect et les grands droits fondamentaux. Cependant l'oratrice refuse de surfer sur les peurs. Elle demande dès lors un débat serein sur cette question.

L'intervenante considère indispensable de recueillir l'avis du Conseil d'État, afin de vérifier la solidité juridique des propositions de loi à l'examen. Il est également nécessaire de consulter par écrit un nombre limité de bourgmestres sur l'application des règlements communaux et l'efficacité des sanctions administratives.

*
* *

Mme Corinne De Permentier (MR) se réjouit des points de vue exprimés à propos de l'égalité entre l'homme et la femme, et de la sécurité.

S'adressant à M. Fouad Lahssaini, l'oratrice insiste sur l'importance et l'urgence de légiférer, vu l'insécurité juridique régnante, notamment dans la Région de Bruxelles-capitale, où les différentes zones de police sont confrontées à des règlements appliqués de manière variable suivant la personnalité des bourgmestres et des chefs de zones. Une sécurité juridique s'impose. La loi permettrait de prévoir une règle unique pour l'ensemble du territoire.

La proposition de loi répond en outre à la demande des femmes qui portent ce fardeau, car seule la loi leur offre une protection face à ceux qui veulent le lui imposer.

Outre la sécurité juridique, il importe également de prendre en considération la sécurité publique. L'oratrice évoque à ce propos les braquages effectués avec ce type de vêtement, ou le problème des enfants qui sont réclamés à la sortie des écoles par des personnes habillées en *burqa*. Comment savoir avec certitude qu'une personne intégralement voilée est bien la mère de l'enfant?

Les auditions ou les avis écrits, comme ceux que demandent les représentants écologistes, ne peuvent apporter de réponses satisfaisantes. Seul l'avis de M. André Gerin, président de la mission parlementaire sur le voile intégral en France mérite d'être retenu (voir *supra*).

In een open en modern land als België, dat zich als een gastvrij land profileert, zouden de democraten niet mogen instemmen met kledingvoorschriften waartegen vrouwen in Iran en Afghanistan in opstand komen. Argumenten als gendergelijkheid, veiligheid van het grondgebied en solidariteit met de vrouwen in Iran en Afghanistan schragen een dergelijk verbod.

*
* *

De heer Georges Dallemagne (cdH) is verheugd over de consensus die rond dit vraagstuk groeit, hoewel men er nog niet helemaal uit is welke rechtsgrond de grootste rechtszekerheid biedt. Het lid is verrast door het argument waarbij men het vraagstuk wil aanpakken via de gemeentelijke reglementen. Hij acht het in een democratie vrijwel ondenkbaar dat de fundamentele vrijheden bij reglement zouden worden ingeperkt. Om veroordelingen door nationale of internationale rechtbanken te voorkomen, is het beter dat de wetgever optreedt. Hoe zou het grondwettelijk beginsel van gelijkheid voor de wet immers nog kunnen worden gewaarborgd met 589 verschillende reglementen, evenveel als het aantal gemeenten in België? Het gemeentelijk reglement is dus geen geldig instrument. Een wettekst verdient de voorkeur. Nu rijst de vraag welk wetsvoorstel moet worden gekozen uit die welke door de democratische fracties zijn ingediend.

Aangaande eventuele hoorzittingen biedt het lijvige rapport dat in Frankrijk is bekendgemaakt over de informatieopdracht in verband met het dragen van de boerka op het nationale grondgebied, een schat aan waardevolle informatie en getuigenissen (*Assemblée nationale*, document nr. 2262, 26 januari 2010). Het ware overbodig dat werk over te doen. We moeten vooruitgang boeken, uitgaande van de teksten en reflecties in de verschillende fracties.

*
* *

De heer Bert Schoofs (VB) is verheugd dat de ideeën die zijn fractie allang naar voren schuift, nu doordringen in de andere fracties, in die mate zelfs dat zich de eerste contouren aftekenen van een wet waarbij het dragen van de boerka wordt verboden. De spreker heeft er als democraat geen bezwaar tegen dat hoorzittingen zouden worden gehouden. Met het aanvragen van schriftelijke adviezen heeft hij evenmin moeite: ze bieden kostbare tijdwinst, wat niet onbelangrijk is, daar wetgeving terzake dringend wordt.

Zijn fractie hecht veel belang aan de gelijkheid tussen man en vrouw, een kernwaarde van de westerse

Au nom de l'égalité homme-femme, de la sécurité du territoire et de la solidarité avec les femmes en Afghanistan et en Iran, les démocrates ne devraient pas accepter, dans un pays comme la Belgique, ouvert et moderne, qui se présente comme une terre d'accueil, une tenue vestimentaire contre laquelle des femmes se battent dans les deux États précités.

*
* *

M. Georges Dallemagne (cdH) se réjouit du consensus qui se dégage autour du sujet, bien qu'il subsiste une discussion sur la base juridique appropriée pour offrir la meilleure sécurité juridique recherchée. Le membre est surpris par l'argument en faveur des règlements communaux, en raison du fait qu'il est difficilement concevable en démocratie d'apporter des limitations aux libertés fondamentales par voie réglementaire. Afin d'éviter des condamnations par les juridictions nationales ou internationales, il vaut mieux légiférer. L'égalité devant la loi étant par ailleurs un principe constitutionnel, comment celle-ci pourrait-elle encore être garantie à travers cinq cent quatre-vingt-neuf règlements différents, soit le nombre de communes en Belgique? Le règlement communal n'est donc pas un instrument valable. Il faut lui préférer un texte de loi. La question à résoudre est désormais de savoir laquelle des propositions de loi choisir entre celles qui ont été déposées par les groupes démocratiques.

Quant aux auditions, le volumineux rapport d'information publié en France suite à la mission d'information sur la pratique du port du voile intégral sur le territoire national constitue une mine précieuse de renseignements et de témoignages (*Assemblée nationale française*, Doc. n° 2262, 26 janvier 2010). Il serait improductif de refaire ce travail. Il faut aller de l'avant, sur la base des textes et des réflexions menées dans les différents groupes politiques.

*
* *

M. Bert Schoofs (VB) marque sa satisfaction devant le fait que les idées que son groupe propose depuis longtemps sont à présent partagées par les autres formations politiques, au point que les pourtours d'une loi visant à interdire le voile intégrale se dessinent. L'orateur souligne qu'il ne s'oppose pas, en tant que démocrate, à l'organisation d'auditions et il accepte également le fait de demander des avis écrits: elles offrent un gain de temps précieux d'autant plus appréciable, vu la nécessité de légiférer en cette matière.

Son groupe soutient l'égalité entre l'homme et la femme qui constitue une valeur fondamentale de

cultuur. In verschillende gemeenten in Brussel, maar ook in Beringen, wordt de hoofddoek almaar vaker gedragen, in die mate dat burgers, zelfs moslims, zich tot de overheid richten met de vraag maatregelen te nemen om het fenomeen in te dijken. De alevitische Turken met liberale opvattingen, die de moeite doen Vlaming te worden, betreuren dat hun scholen en buurten in handen vallen van meer radicale stromingen, die een vreemde cultuur in het land binnenbrengen, zodat de steden niet langer lijken op Vlaamse buurten, en in Brussel op Franstalige wijken.

De Vlaamse cultuur en identiteit zijn heel waardevol; niemand hoeft er zich voor te schamen. Evenzo hoeven mensen van een andere cultuur zich niet voor de hunne te schamen. De Vlamingen zijn echter al generaties lang thuis in hun land en voelen een grote verbondenheid met hun vaderland. Anderen hebben ook het recht de plek te koesteren waar ze al vele generaties lang wonen; men kan hen niet beletten hun cultuur te beleven.

Het staat echter vast dat bepaalde tradities volstrekt haaks staan op de westerse zeden; het lid onderstreept dat men zich daar bewust van moet zijn. Zijn fractie weet dat al lang, andere komen daar nu achter.

Het beste juridische argument voor wetgeving terzake komt van het Europees Hof voor de rechten van de mens, dat in zijn rechtspraak stelt dat wanneer veel vrouwen een hoofddoek dragen, andere vrouwen onder druk komen te staan dat gedrag na te bootsen. Daarom moet bescherming worden geboden aan de vrouwen die zich aan het leven in België willen aanpassen en in harmonie met de cultuur van dit land willen leven, die de progressieve waarden van de westerse beschaving koesteren en de waarden afwijzen die vanuit een vreemd land in de Belgische steden, scholen en andere openbare gebouwen worden opgedrongen.

*
* *

De heer Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) herhaalt dat hij akkoord gaat met de doelstelling en er geen enkel bezwaar tegen heeft dat een zo geschikt mogelijke wet wordt aangenomen. Daarentegen klinkt het eeuwige refrein van de vrijheden en het "samen leven", die louter clichés zijn, stilaan afgezaagd. Het lid vreest dat juist de argumenten die op de vrijheid en de openbare ruimte gebaseerd zijn, door Belgische of de Europese rechtbanken zullen worden veroordeeld. Het is dan ook aangewezen de Raad van State om advies te vragen. Voorts moet de wetgever nagaan of de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt leemten vertoont of kan worden aangevuld.

la culture occidentale. Dans différentes communes bruxelloises, mais aussi à Beringen, le port du voile se propage, si bien que des citoyens, même musulmans, s'adressent aux autorités pour demander des mesures qui endigueraient le phénomène. Les alévis turcs d'obédience libérale, qui font l'effort de devenir Flamands, déplorent que les écoles, et les quartiers qu'ils habitent, tombent aux mains de courants plus radicaux, qui importent une culture étrangère dans le pays, de sorte que les villes ne ressemblent plus à des quartiers flamands, ou francophones bruxellois.

La culture et l'identité flamandes recèlent une très grande valeur et nul ne doit en éprouver de la honte, de même que les autres ne doivent pas ressentir une vergogne en raison de leur culture. Mais les Flamands sont chez eux dans leur pays depuis des générations et ils nourrissent un sentiment d'attachement à leur patrie. Les autres ont également le droit d'aimer l'endroit où ils vivent depuis de nombreuses générations et ne peuvent être empêchés d'y vivre leur culture.

Il est cependant établi que certaines traditions sont à l'extrême opposé des mœurs occidentales, et le membre souligne qu'il faut en être conscient. Son groupe le savait depuis longtemps, d'autres le découvrent à présent.

Le meilleur argument juridique pour légiférer dans cette matière provient de la Cour européenne des droits de l'homme, dont la jurisprudence affirme que lorsque de nombreuses femmes portent le voile, d'autres subiront une pression qui les amènera à reproduire le même comportement. C'est pourquoi, il convient de protéger les femmes qui souhaitent s'adapter à la vie en Belgique et vivre en harmonie avec la culture de ce pays, qui embrassent les valeurs progressives de la civilisation occidentale et rejettent les valeurs imposées, au départ d'un pays étranger, dans les villes belges, les écoles et d'autres édifices publics.

*
* *

M. Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) répète qu'il soutient l'objectif poursuivi et ne s'oppose aucunement à l'adoption d'une loi la plus adaptée possible. En revanche, l'éternelle rengaine des libertés et du "vivre ensemble", qui ne sont que des lieux communs, devient fastidieuse. Le membre exprime sa crainte que précisément les arguments fondés sur la liberté et l'espace public ne fassent l'objet d'une condamnation par des juridictions belges ou européennes. Il convient, en conséquence, de recueillir l'avis du Conseil d'État. Le législateur doit également examiner si la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police présente des lacunes ou si elle peut être complétée.

Tot slot moet men een zeker pragmatisme aan de dag leggen om geen argumenten in handen te spelen van wie het dragen van de boerka bepleit. Het best mogelijke juridisch raamwerk moet dus uitgedokterd worden.

*
* *

De heer Eric Thiébaud (PS) is van mening dat de volmaakte wetsbepaling zou bestaan in een alomvattende maatregel voor het hele grondgebied, die des te efficiënter zou zijn dankzij de administratieve sancties waarin de gemeentelijke politiereglementen voorzien.

*
* *

De heer Denis Ducarme (MR) verzoekt de procedure niet te vertragen door nieuwe wetsvoorstellen in te dienen. Voorts weigert hij “vrijheid” en “samenleven” clichématig te benaderen.

*
* *

Mevrouw Corinne De Permentier (MR) is het met de heren Dallemagne en Ducarme eens dat de wetgever snel moet optreden ten aanzien van het toenemende geweld; de bevolking verwacht immers een signaal. De spreekster constateert trouwens dat daar niet de minste onenigheid over bestaat.

Aan de heer Lahssaini vraagt de spreekster hoe een gemeentelijk reglement betere garanties kan bieden dan de wet, die de vrijheden waarborgt. Naar gelang van de politieke kleur van de burgemeester en het eventuele dienstbetoon waar zijn stemmenaantal van afhangt, wordt het gemeentelijk reglement al dan niet toegepast. De wet daarentegen is duidelijk, en staat los van lokale toevalligheden.

*
* *

De heer Ben Weyts (N-VA) geeft aan dat hoe nadrukkelijker de sprekers verklaren zich te kunnen vinden in de ter bespreking voorliggende wetsvoorstellen, hoe sterker hij twijfelt aan hun bedoelingen. Hij roept de leden op blijk te geven van moed om hun overtuigingen te verdedigen. Wie tegen is, moet zijn verzet laten horen.

Het advies van de Raad van State biedt niet de minste toegevoegde waarde, evenmin als de adviezen van de burgemeesters. De toevoeging van andere wetsvoorstellen brengt evenmin zoden aan de dijk, aangezien er een consensus is, en de teksten allemaal hetzelfde doel dienen. Zulks vertraagt de werkzaamheden alleen

En conclusion, le pragmatisme s'impose pour ne pas donner des arguments à ceux qui soutiennent le port de la *burqa*. Il faut, dès lors, élaborer le meilleur cadre juridique possible.

*
* *

M. Eric Thiébaud (PS) estime que la disposition légale parfaite serait celle qui propose une mesure globale sur tout le territoire avec l'efficacité des sanctions administratives prévues dans les règlements de police communaux.

*
* *

M. Denis Ducarme (MR) demande que la procédure ne soit pas ralentie par le dépôt de nouvelles propositions de loi. Il refuse par ailleurs de considérer la liberté et le “vivre ensemble” comme des lieux communs.

*
* *

Mme Corinne De Permentier (MR) se rallie aux points de vue exprimés par MM. Dallemagne et Ducarme sur la nécessité, pour le législateur, d'agir rapidement devant la montée de la violence, car la population attend un signal. L'oratrice constate d'ailleurs qu'il existe un consensus sur la question.

S'adressant à M. Fouad Lahssaini, elle demande en quoi un règlement offre une garantie meilleure que la loi qui est garante des libertés. Selon l'orientation politique du bourgmestre et le clientélisme éventuel dont il est tributaire, le règlement communal s'applique ou ne s'applique pas. En revanche, la loi est claire et ne dépend pas des contingences locales.

*
* *

Pour *M. Ben Weyts (N-VA)* plus les orateurs se déclarent en faveur des propositions de loi à l'examen, plus il se méfie des intentions. Il appelle les membres à faire preuve de courage pour défendre leurs convictions et demande que ceux qui s'opposent, expriment leur opposition.

L'avis du Conseil d'État ne présente aucune valeur ajoutée, pas plus que les avis des bourgmestres. La jonction d'autres propositions de loi n'apporte rien non plus, puisque tout le monde est d'accord et les textes poursuivent tous le même objectif. Au contraire, les travaux s'en trouveront retardés, dès lors que le débat

maar, omdat moet worden gediscussieerd over de keuze van de tekst. Hoe meer teksten er voorhanden zijn, hoe langer die discussie zal aanslepen.

*
* *

De heer Bart Somers (Open Vld) betreurt de uiteenzetting van de laatste spreker; men is het immers eens over het vooropgestelde doel, alsook over het feit dat snel moet worden opgetreden. Wanneer een beleidsniveau een norm uitvaardigt, is die slechts zinvol als die in acht wordt genomen. Daarom moet worden voorkomen dat een wet wordt aangenomen met een daarmee gepaard gaande strafmaatregel die nooit zou worden uitgevoerd, omdat de parketten geen gevolg zouden geven aan de vastgestelde overtredingen; tegelijk ontnemen zij de lokale autoriteiten de mogelijkheid om administratieve sancties op te leggen. De stad Mechelen heeft een gemeentelijk reglement uitvaardigd om straf te stellen op het dragen van kleding die het gezicht bedekt; het zou betreurenswaardig zijn dat dit sanctiemiddel door een wet op de helling wordt gezet. Het is in deze aangelegenheid niet wenselijk het advies van de Raad van State in te winnen noch hoorzittingen te houden, omdat het belangrijk is snel een wet aan te nemen die aansluit bij de realiteit, en die realiteit vereist onmiddellijke actie.

*
* *

De heer Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) stemt in met het standpunt van de vorige spreker, aangezien het grotendeels strookt met zijn eigen mening. Ook hij vindt immers dat moet worden nagegaan welke norm de meest correcte, adequate en efficiënte is.

*
* *

De heer Bart Somers (Open Vld) stipt aan dat het standpunt van Ecolo-Groen! verschilt van de visie die hij heeft toegelicht. De heer Somers geeft aan te streven naar een efficiënte straf. De methodologie die beoogt een gemengd misdrijf in te stellen ten aanzien van het nieuwe wetsartikel, is daarvoor de geknipte oplossing. In eerste instantie kan het parket vervolging instellen, maar als de procureur des Konings daarvan afziet, moeten de lokale autoriteiten op basis van gemeentelijke reglementen over de mogelijkheid beschikken administratieve geldboetes op te leggen.

Daar staat tegenover dat de spreker zich geenszins wil mengen in een debat om na te gaan of het verbod op het dragen van een boerka of soortgelijke kleding een schending inhoudt van het internationaal recht of het Europees recht — in dat geval zit de kans erin dat

portera sur le choix du texte. Or, plus il y a de textes, plus ce débat sera long.

*
* *

M. Bart Somers (Open Vld) regrette la dernière intervention, car tout le monde est d'accord quant à l'objectif poursuivi et l'impératif d'agir vite. Lorsqu'un pouvoir édicte une norme, celle-ci n'a de sens que si elle est respectée. En conséquence, il faut éviter de voter une loi doublée d'une sanction pénale qui ne soit jamais appliquée, parce que les parquets classeraient sans suite les constatations d'infraction, privant ainsi les autorités locales de la possibilité d'infliger des peines administratives. La ville de Malines connaît des règlements sanctionnant le port de vêtements cachant le visage et il serait regrettable qu'une loi mette en danger cet instrument de répression. L'avis du Conseil d'État et les auditions ne sont pas souhaités, car il importe de voter rapidement une loi qui tienne compte de la réalité. Celle-ci exige une réaction immédiate.

*
* *

M. Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) approuve l'argument développé par l'intervenant précédent, qui rejoint en grande partie son propre point de vue. Il convient, en effet, de préciser quelle est la norme la plus correcte, la plus adéquate et la plus efficace.

*
* *

M. Bart Somers (Open Vld) signale que la position d'Ecolo-Groen! n'est pas la même que celle qu'il a exposée. La préoccupation de M. Somers concerne l'efficacité de la sanction. La méthodologie, visant à introduire une infraction mixte par rapport au nouvel article de loi, offre une solution parfaite. En première instance, le parquet dispose de la possibilité de poursuivre, mais si le procureur du Roi renonce aux poursuites, il faudrait que les autorités locales puissent, elles, infliger des amendes administratives sur la base de règlements communaux.

En revanche, l'orateur ne souhaite en aucun cas s'engager dans un débat qui consiste à vérifier si l'interdiction du port de la *burqa* ou d'autres vêtements du genre viole le droit international ou le droit européen, auquel cas ceux qui sont en faveur de la *burqa*

de voorstanders van de boerka het pleit winnen. Bovendien zou een dergelijk debat zinloos zijn, gezien de rechtspraak en de rechtsleer terzake. De grondslagen waarop de ter bespreking voorliggende wetsvoorstellen stoelen, zijn voldoende stevig. Het lid twijfelt er bovendien niet aan dat de wetsvoorstellen stroken met het internationaal recht en met het Europees recht. Bij de indiening van eventuele amendementen zou men er echter wellicht goed aan doen na te gaan of het concept van het gemengd misdrijf kan worden ingesteld.

*
* *

De heer Georges Dallemagne (cdH) constateert dat het voorstel om het knelpunt bij wet weg te werken, door een zeer ruime meerderheid wordt gedragen. Alleen *Ecolo-Groen!* heeft bedenkingen bij de wenselijkheid van een wettelijke regeling. Men moet niet alleen op de rechtszekerheid, maar ook op de efficiëntie van de wet toezien. Dat is van essentieel belang.

*
* *

Mevrouw Corinne De Permentier (MR) vestigt de aandacht van de leden op het feit dat het wetsvoorstel vrijwel op eenparigheid kan rekenen in België en dat er ook belangstelling voor is in Canada, waar de minister van Justitie zich blijkbaar wil laten inspireren door het model dat in België voorligt.

Individuele keuzes moeten gerespecteerd worden, maar niettemin moet rekening worden gehouden met het veiligheidsaspect en met het recht op gelijkberechtiging, want de gelijkheid tussen vrouwen en mannen blijft het streefdoel. Als men weet dat de vrouwen vechten om het juk van de boerka van zich af te schudden in Iran, Afghanistan en Koeweit, dan is het volstrekt ongerijmd dat dit kledingstuk naar het Westen kan worden geëxporteerd. Trouwens, wanneer westerlingen door die contreien reizen, plooiën zij zich naar de plaatselijke zeden en gewoonten. Om de rechten van de vrouw te garanderen en de veiligheid van het grondgebied te verzekeren moet dringend wetgevend worden opgetreden.

*
* *

Volgens *de heer Eric Thiébaud (PS)* wordt met het verbod de boerka in het openbaar te dragen, uiting gegeven aan de afwijzing van hét symbool van de onderwerping en de negatie van de vrouw. Voor de socialistische fractie is de boerka geen religieus teken, maar getuigt ze van de onderwerping van de vrouw en van het feit dat ze niet de gelijke is van de man.

pourraient gagner ce combat. Ce débat serait, de surcroît, superflu, eu égard à la jurisprudence et la doctrine relatives à cette matière. Les fondements des propositions de loi à l'examen sont suffisamment solides. Le membre ne nourrit en outre aucun doute quant à la conformité des propositions de loi avec les droits international et européen. L'idée d'introduire une infraction mixte, par contre, méritera certainement un examen attentif lors du dépôt d'éventuels amendements.

*
* *

M. Georges Dallemagne (cdH) constate qu'il existe une très large majorité pour régler la question par voie légale. Seul *Ecolo-Groen!* s'interroge sur l'opportunité d'une loi. Il faudra s'assurer de la sécurité juridique, mais aussi de l'effectivité de la loi. Cette question est fondamentale.

*
* *

Mme Corinne De Permentier (MR) attire l'attention des membres sur le fait que si sa proposition de loi recueille la quasi unanimité en Belgique, elle intéresse également le Canada, où la ministre de la Justice semblerait s'inspirer du modèle à l'examen en Belgique.

Si les choix individuels doivent être respectés, il faut néanmoins prendre en considération l'aspect sécuritaire et le droit de jouir de droits égaux, car l'égalité entre les hommes et les femmes demeure un objectif. Attendu que les femmes se battent pour se libérer du fardeau de la *burqa* en Iran, en Afghanistan et au Koweït, il est insensé que ce vêtement puisse s'exporter vers l'Occident. D'ailleurs, lorsque les occidentaux voyagent dans ces contrées, ils se plient aux us et coutumes locales. L'urgence de légiférer pour garantir les droits des femmes et assurer la sécurité du territoire se fait sentir.

*
* *

M. Eric Thiébaud (PS) considère que l'interdiction de la *burqa* dans l'espace public exprime le refus du symbole de la soumission de la femme et de sa négation. Pour le groupe socialiste, la *burqa* n'est pas un signe religieux, mais atteste de la soumission de la femme et de son inégalité par rapport à l'homme.

Daarom komt het de politieke wereld toe te verklaren of opnieuw te bevestigen dat de rechten van de man en de vrouw moeten worden geëerbiedigd.

Welk rechtsinstrument daarvoor wordt gebruikt is een open keuze. Zijn fractie verzet zich ondubbelzinnig tegen het dragen van de boerka in de open ruimte. Ze is voorstander van een verbod bij gemeentelijk reglement. Verscheidene gemeenten, waar de socialisten mee in de meerderheid zitten, hebben trouwens dergelijke reglementen.

Het valt hem echter op dat binnen de commissie een ruime meerderheid te vinden is voor een wetgevend optreden. Zijn fractie zal zich bij dit wetsvoorstel aansluiten, gelet op de aangekondigde indiening van een amendement dat ertoe strekt de lokale overheid in staat te stellen administratieve boetes op te leggen, mocht het parket de vastgestelde misdrijven niet vervolgen. (zie *infra*, IV – Artikelsgewijze bespreking).

*
* *

De heer Georges Dallemagne (cdH) herinnert eraan dat het dragen van bepaalde kledij een fundamentele breuk inhoudt met de westerse opvatting van het “samen-leven” en met het sociabiliteitsbeginsel.

Sommigen hebben gewezen op de studie van de Franse *Conseil d'État*, die tegen een verbod van een allesbedekkende sluijer is (*Etude relative aux possibilités juridiques d'interdiction du port du voile intégral — Rapport adopté par l'assemblée générale plénière du Conseil d'État le jeudi 25 mars 2010*). Het orgaan dat de Franse regering adviseert, is natuurlijk achtenswaardig, maar niettemin blijken de politici in Frankrijk zo ver mogelijk te willen gaan. Dat is, in België, ook de wens van de commissieleden. Dit wetsvoorstel is van kapitaal belang. De bevolking, die ongerust is, koestert hoge verwachtingen van de beleidsmakers en vraagt dat de Kamer van volksvertegenwoordigers haar verantwoordelijkheid in acht neemt. Een juridisch raamwerk, al is het dan gecompliceerd, blijkt nodig.

*
* *

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!) sluit zich aan bij de door alle leden uitgesproken wil om tot een wettekst te komen waarmee zoveel mogelijk kan worden verboden dat personen zich op niet-identificeerbare wijze in de openbare ruimte verplaatsen. Om dat doel te bereiken is optimale rechtszekerheid vereist. Aangezien de commissie geweigerd heeft over de ter bespreking

C'est pourquoi, il appartient aux hommes politiques de déclarer, voire de réaffirmer, que les droits de l'homme et les droits de la femme doivent être respectés.

Le choix de l'instrument juridique est ouvert. Son groupe s'oppose sans ambiguïté au port de la *burqa* dans l'espace public. Il préconise l'interdiction par la voie du règlement communal. Plusieurs communes, administrées par une majorité composée de socialistes, possèdent d'ailleurs de tels règlements.

Cependant, il observe qu'une large majorité se dégage au sein de la commission pour légiférer. Son groupe va se rallier à la présente proposition de loi compte tenu du dépôt annoncé d'un amendement visant à permettre aux autorités locales d'infliger des amendes administratives, si le parquet ne poursuivait pas les infractions constatées (cfr. *Infra*, IV – Discussion des articles).

*
* *

M. Georges Dallemagne (cdH) rappelle que le port de certains vêtements signifie une rupture fondamentale par rapport au “vivre ensemble” occidental et au principe de sociabilité.

Certains ont invoqué l'étude du Conseil d'État français, qui s'exprime contre une interdiction du voile intégral (*Étude relative aux possibilités juridiques d'interdiction du port du voile intégral — Rapport adopté par l'assemblée générale plénière du Conseil d'État le jeudi 25 mars 2010*). Le conseiller du gouvernement français est évidemment respectable. Néanmoins, les responsables politiques ont, semble-t-il, décidé d'aller de l'avant dans l'Hexagone. Tel est également le souhait, en Belgique, des membres de la commission. La présente proposition de loi est d'une importance capitale. La population, inquiète, nourrit une grande attente vis-à-vis des responsables politiques et demande que la Chambre des représentants assume sa responsabilité. Le cadre juridique, certes compliqué, paraît cependant approprié.

*
* *

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen!) souscrit à la volonté partagée par tous les membres d'aboutir à un texte juridique permettant de limiter au maximum le fait que des personnes se déplacent de manière non-identifiable dans l'espace public. Pour réaliser cet objectif, la meilleure sécurité juridique est requise. Comme la commission a refusé de solliciter l'avis du Conseil d'État

voorgliggende wetsvoorstellen het advies van de Raad van State in te winnen, kan zij slechts verwijzen naar de studie die de Franse *Conseil d'État* heeft uitgebracht op verzoek van de eerste minister. Die is van mening dat het onderwerp met de grootste rechtszekerheid moet worden omringd, want een rechterlijke beslissing tot vernietiging van die de wet zou bijzonder ongelukkig zijn. Het is onjuist, zoals de vorige spreker heeft gedaan, te beweren dat de Franse *Conseil d'État* gekant is tegen wetgeving die een allesbedekkende sluier verbiedt. De studie vestigt alleen de aandacht van de Franse wetgever op de noodzaak het toepassingsgebied van de wet af te bakenen. Het komt trouwens de politieke wereld en meer bepaald de wetgevende macht toe zijn verantwoordelijkheid te nemen. Sommige krijtlijnen die de Franse *Conseil d'État* uitzet, zouden de commissieleden tot nadenken moeten aanzetten.

De *Conseil d'État* stelt dat een maatregel die dergelijke kledij of zelfs, meer in het algemeen, gezichtsverhulling in alle openbare ruimten verbiedt, zou stuiten op grote grondwettige en verdragsrechtelijke bezwaren. De studie toont echter ook aan dat het mogelijk is de bestaande praktijken juridisch te verankeren en de verbodsmogelijkheden uit te breiden in twee richtingen, namelijk de bescherming van de openbare orde in bepaalde omstandigheden en het vereiste personen te kunnen herkennen en identificeren op bepaalde plaatsen of voor het verkrijgen van bepaalde goederen en diensten.

Aan te stippen valt voorts dat volgens de Franse *Conseil d'État*, het strafrecht slechts indirect of onvolkomen reageert op het feit dat iemand wordt gedwongen in het openbaar zijn gezicht te verbergen. Die dwang als misdrijf aanmerken, zou die leemte kunnen aanvullen. Als iemand gedwongen wordt tegen zijn wil een allesbedekkende sluier te dragen, bestaan er volgens het Franse adviesorgaan juridische instrumenten waarmee degene die de dwang oplegt kan worden gestraft, maar die instrumenten zijn wellicht niet toereikend.

De Franse *Conseil d'État* draagt nog andere elementen aan. De rechtspraak van de Conseil, die heus niet op één dag is ontwikkeld, die van de *Conseil constitutionnel* en die van het Europees Hof van de Rechten van de Mens stellen eensluidend dat een gedraging slechts mag worden verboden om redenen van openbare veiligheid indien een kennelijk gevaar bestaat dat, gelet op de plaatselijke omstandigheden, de openbare orde wordt verstoord en alleen als een dergelijke maatregel in evenredigheid staat tot dat gevaar. Alleen in geval per geval te bepalen sectoren en plaatsen kan gezichtsverhulling bijvoorbeeld indruisen tegen het vereiste van de veiligheid van goederen en personen.

relativement aux propositions de loi soumis à l'examen, celle-ci ne peut se référer qu'à l'étude du Conseil d'État français demandé par le premier ministre. Celui-ci a estimé que le sujet exige une grande sécurité juridique, car une décision de justice invalidant la loi serait particulièrement malheureuse. Il est erroné d'affirmer que le Conseil d'État français s'oppose à une législation interdisant le voile intégral, comme l'a fait l'intervenant précédent. L'étude attire uniquement l'attention du législateur français sur la nécessité de baliser le champ d'application de la loi. D'ailleurs, il revient au monde politique, et spécialement au pouvoir législatif, de prendre ses responsabilités. Certaines balises, que propose le Conseil d'État français, devraient inciter à la réflexion les membres de la commission.

Ainsi, le Conseil d'État français soutient qu'une mesure d'interdiction de cette tenue ou même, plus généralement, de la dissimulation du visage dans l'ensemble de l'espace public serait exposée à de fortes incertitudes constitutionnelles et conventionnelles. Mais l'étude montre aussi qu'il est possible de sécuriser juridiquement les pratiques existantes et d'étendre les possibilités d'interdiction dans deux directions, liées à la sauvegarde de l'ordre public dans certaines circonstances et à l'exigence de reconnaissance et d'identification des personnes dans certains lieux ou pour l'obtention de certains biens et services.

Par ailleurs, il échet de relever que selon le Conseil d'État français, le droit pénal n'appréhende qu'indirectement ou imparfaitement le fait de contraindre autrui à dissimuler son visage en public. Le délit envisagé serait de nature à combler cette lacune. Il déclare qu'en effet, à l'heure actuelle, si quelqu'un est contraint de porter contre sa volonté un voile intégral, il existe des outils juridiques pour punir la personne qui contraint, mais ces outils ne sont peut-être pas suffisants.

Le Conseil d'État français amène d'autres éléments encore. Sa jurisprudence, forgée de très longue date, celle du Conseil constitutionnel et celle de la Cour européenne des droits de l'homme sont unanimes, lorsqu'elles affirment qu'on ne peut interdire un comportement pour des motifs de sécurité publique que s'il existe des risques avérés de trouble à l'ordre public, compte tenu des circonstances locales, et seulement si une telle mesure est proportionnée à ces risques. Par exemple, la dissimulation du visage n'est susceptible de contrevenir à un impératif de sécurité des biens et des personnes que dans des secteurs et des lieux à déterminer au cas par cas.

De door de *Conseil d'État* geformuleerde stelling laat de wet- en regelgever de zorg de plaatsen te bepalen waar het verboden zou zijn het gezicht te verhullen: bij verkiezingen, bij de huwelijksceremonie of bij ziekenhuisgebonden prestaties. Wat de uitoefening van de politie- prefects- en burgemeestersbevoegdheden betreft, kan men denken aan plaatsen waar veel volk samenkomt en die vatbaar zijn voor ordeverstoring: bepaalde stations, grote winkels tijdens de feestperiodes, kermissen en grote braderijen. Ook minder bezochte plaatsen kunnen echter een gevaar inhouden voor de mensen en goederen die zich daar bevinden: juwelierszaken, banken en musea.

De Franse *Conseil d'État* onderzoekt eveneens of een geldboete het meest geschikte middel is ter beugeling van het dragen van de boerka en, meer in het algemeen, van het verbergen van het gezicht. Allezins is de geldboete niet doeltreffend als hoofdstraf, oordeelt de Raad. Ligt het bedrag te hoog, dan wordt de boete nooit opgelegd. Ligt het te laag, dan weegt de boete enkel zwaar genoeg op de mensen met de laagste inkomens, zonder dat ze een ontradend effect heeft op de anderen. Bovenal echter is een geldboete vooral ontradend, maar heeft ze geen pedagogische waarde. In zijn onderzoek beveelt de Franse *Conseil d'État* maatschappelijke bemiddeling aan, met een grote waaier aan oplossingen.

Voorts moeten de leden nadenken over de moeilijkheden die werden opgeworpen door de voornaamste juristen die werden gehoord in het raam van de Franse informatieopdracht over het dragen van de boerka op het Franse grondgebied (zie hiervoor).

Zo is het gezicht van de persoon die zich in Sinterklaas verkleedt, meer dan gedeeltelijk verhuld. Wat denkt de commissie van dat geval? Idem voor wie een motorhelm draagt, een weelderige baard heeft, of nog een muts, zonnebril, skimasker of fietsmasker draagt. Om nog maar te zwijgen van de politieagenten met een bivakmuts.

Tot besluit zou het jammer zijn voorbij te gaan aan de werkzaamheden die in Frankrijk werden uitgevoerd in een correcte en serene sfeer. Hoewel België specifieke kenmerken heeft, is het aangewezen ook rekening te houden met de relevante opmerkingen van de Franse Raad van State. Het zou van weinig ernst getuigen, mocht de Kamer van volksvertegenwoordigers gedwongen worden de wet amper een paar maanden na de goedkeuring ervan bij te sturen. Erger nog zou het zijn, mocht de wet door een rechterlijke uitspraak worden vernietigd.

Le dispositif envisagé par le Conseil d'État renvoie au législateur et au pouvoir réglementaire le soin de définir les lieux dans lesquels la dissimulation du visage serait interdite: le vote, la cérémonie de mariage ou les prestations hospitalières. S'agissant de l'exercice des pouvoirs de police, du préfet ou du maire, on peut songer aux lieux de forte affluence exposés à des troubles de l'ordre public: certaines gares, les grands magasins en période de fêtes, les foires et grandes braderies. Mais peuvent être concernés également des lieux moins fréquentés, dans lesquels les personnes et les biens sont menacés: bijouteries, banques et musées.

Le Conseil d'État français examine aussi la question de savoir si l'amende constitue l'outil le plus approprié. Le Conseil d'État estime que l'amende n'est pas, à titre principal, la réponse adaptée à la question du port du voile intégral ou plus généralement, de la dissimulation du visage. Si son montant était trop élevé, elle ne serait jamais infligée; si elle était trop faible, l'amende pèserait néanmoins lourdement sur les personnes les plus modestes, sans dissuader les autres. Surtout, l'amende ne présente qu'un caractère dissuasif, et non pédagogique. L'étude du Conseil d'État français propose de suivre une médiation sociale adaptée à la diversité des solutions.

Par ailleurs, les membres devront réfléchir aux difficultés soulevées par les principaux juristes entendus dans le cadre des travaux de la mission d'information sur la pratique du port du voile intégral sur le territoire national (voir *supra*).

Ainsi, la personne qui se présente comme Saint-Nicolas a le visage dissimulé plus que partiellement. Quelle est la position de la commission par rapport à ce problème? Il en va de même pour le port du casque de moto, de la barbe touffue, du bonnet et de la paire de lunettes, du masque antibrouillard du skieur ou de certains cyclistes, du gendarme cagoulé, ...

En conclusion, il serait regrettable d'ignorer les travaux réalisés de manière correcte et sereine en France. Même si la Belgique a ses particularités, le législateur serait avisé de tenir compte des remarques pertinentes du Conseil d'État français, afin de garantir la sécurité juridique. Il serait regrettable que la Chambre des représentants se voie obligée de corriger la loi par une réparation inélégante deux mois après le vote. Plus déplaisant encore serait l'annulation de la loi par voie juridictionnelle.

*
* *

De heer Ben Weyts (N-VA) meldt dat zijn fractie dit wetsvoorstel weliswaar genegen is, maar eveneens de door de meerderheid ingediende amendementen zal steunen.

De opmerkingen van de groene fractie slaan nergens op en mogen het wetgevend werk niet vertragen. De wettigheidstoets kan gebeuren naar aanleiding van een eventuele procedure voor het Grondwettelijk Hof.

De diverse gemeentelijke reglementen inzake het verhullen van het gezicht en de toepassing ervan lopen zo sterk uiteen van gemeente tot gemeente, dat het van belang is de burger rechtszekerheid te bieden. Bijgevolg moet de federale wetgever de knoop doorhakken en moet hij bekend maken dat iedereen — inclusief wie vandaag pas in België aankomt, ongeacht zijn huidskleur — de in België vigerende wetten en voorschriften moet naleven. Een verbod op het verhullen van het gezicht hoort daar sowieso bij.

*
* *

Volgens *de heer Denis Ducarme (MR)* vormen de openbare orde en veiligheid de uitgangspunten van dit wetsvoorstel. Wie zich gemaskerd op openbare plaatsen begeeft, houdt zich nu eenmaal niet aan de vereisten inzake openbare orde en veiligheid. Bovendien strekt dit wetsvoorstel tot bescherming van de noodzakelijke gendergelijkheid en van de waardigheid van de vrouw. De wetgever respecteert de moslimgemeenschap die haar godsdienst vredig beleeft, alsook met inachtneming van de liberale waarden waarop de Belgische democratie is gestoeld. Dit wetsvoorstel is dus een sterk signaal aan de islamisten.

In verband met het betoog van mevrouw Zoé Genot, stipt hij aan dat de Franse instellingen niet te beslissen hebben in de plaats van de Belgische wetgever, die soeverein handelt. Uiteraard volgt de Belgische wetgever met belangstelling de werkzaamheden in het raam van de informatieopdracht over het dragen van de boerka op het Franse grondgebied. Een analyse van de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens leert dat de vrijheden, inclusief de godsdienstvrijheid, niet absoluut zijn. Het Hof aanvaardt dat de wetgever de openbare orde en de waardigheid beschermt, met inachtneming van de beginselen van gelijkheid, legitimiteit en evenredigheid. Dat is in casu het geval.

*
* *

M. Ben Weyts (N-VA) communique que si son groupe soutient la présente proposition de loi, il approuve également les amendements annoncés par la majorité.

Les observations de la part des écologistes ne sont pas sérieuses et ne doivent pas retarder le travail législatif. Le contrôle de la légalité pourra se faire lors d'un éventuel recours devant la Cour constitutionnelle.

Vu la diversité des règlements communaux relatifs à la dissimulation du visage et leur application très variée sur des portions réduites du territoire, il importe d'offrir la sécurité juridique aux citoyens. Par conséquent, le législateur fédéral doit s'exprimer clairement sur cette problématique en annonçant que tout le monde, y compris les nouveaux arrivants, quelle que soit sa couleur de peau, est tenu de respecter les lois et les normes en vigueur en Belgique. Cela implique, tout naturellement, l'interdiction de cacher le visage.

*
* *

M. Denis Ducarme (MR) précise que la présente proposition de loi est fondée sur l'ordre et la sécurité publics, vu que le comportement de personnes masquées se rendant dans les lieux accessibles au public ne répond pas à ces exigences. De surcroît, elle vise à protéger la nécessaire égalité entre hommes et femmes, ainsi que leur dignité. Le législateur, respectueux de la communauté musulmane qui vit son islam de manière tranquille en pleine adéquation avec les valeurs de la démocratie libérale belge, envoie également un signal fort aux islamistes.

S'adressant à Mme Zoé Genot, l'orateur fait observer qu'il n'appartient pas aux institutions françaises de prescrire l'œuvre du législateur belge, lequel demeure souverain. Celui-ci a, certes, suivi, avec attention, les travaux, en France, de la mission d'information sur la pratique du port du voile intégral sur le territoire national. L'analyse de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme démontre que les libertés — dont la liberté religieuse — ne sont pas absolues. La Cour accepte que le législateur défende l'ordre public et la dignité, pourvu que les principes de légalité, de légitimité et de proportionnalité soient respectés, ce qui est parfaitement le cas en l'espèce.

Hoe respectabel het advies van de Franse Raad van State ook is, het wordt niet gevolgd door de politici, die hebben aangekondigd hun verantwoordelijkheid te zullen nemen. Aangezien in België niet de rechters regeren, komt het de politici toe hun eigen rol ten volle te spelen. In dat opzicht is een wet een beter middel om de rechtszekerheid te garanderen dan een gemeentelijk reglement.

Tot besluit vindt de spreker dat België oprecht trots mag zijn dat het als eerste Europees land deze stap durft te zetten. Zwitserland, Nederland, Italië en Frankrijk zullen wellicht ook binnenkort een soortgelijke wet goedkeuren.

*
* *

De heer Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) vraagt de leden een onderscheid te maken tussen haast en overhaast. Snel ingrijpen kan weliswaar noodzakelijk zijn om de democratie te verdedigen, maar door hals over kop tewerk te gaan dient men slechts het populisme. Deze door iedereen gewenste wet verdient meer voorafgaand denkwerk.

Voorts vindt de spreker dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen het debat over het “samenleven” en dat over de veiligheid in openbare ruimten. Doet men dat niet, dan dreigt die verwarring te leiden tot een stigmatisering van bepaalde — vaak de meest kwetsbare en armste — bevolkingsgroepen.

Het debat over het “samenleven” moet tijdig worden gevoerd en mag niet als schaamlap dienen voor gevaarlijke wetten, die het “samenleven” onmogelijk kunnen maken.

Aangezien de beveiliging van de openbare ruimte prioritair is voor de instandhouding van de democratie, zijn de groenen de eersten om de aandacht te trekken op de noodzaak na te gaan wat het meest aangepaste instrument is om die openbare ruimte te pacificeren en ervoor te zorgen dat iedereen zich er thuis voelt. De fractie van de spreker wil niemand uitsluiten, want de openbare ruimte behoort elke burger toe.

Het voorliggende wetsvoorstel is “*out of the blue*” en inderhaast tot stand gekomen, ten koste van de wijsheid en het gezond verstand. Het door de meerderheid aangekondigde amendement speelt daarentegen in op de kritiek aangezien het de gemeentelijke overheid de mogelijkheid biedt op te treden ingeval geen rechtsvervolgging wordt ingesteld.

Le Conseil d'État français, dont l'avis est respectable, n'est pas suivi par les hommes politiques, lesquels ont annoncé qu'ils prendront leurs responsabilités. Comme la Belgique n'est pas sous l'emprise d'un gouvernement des juges, il revient au politique d'assumer son rôle. La loi permet d'assurer, à ce titre, la sécurité juridique bien mieux que le règlement communal.

En guise de conclusion, la Belgique peut légitimement tirer fierté du fait qu'elle sera le premier pays européen à oser la présente démarche. La Suisse, les Pays-Bas, l'Italie et la France se doteront peut-être bientôt d'une même législation.

*
* *

M. Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) appelle les membres à faire la distinction entre vitesse et précipitation. Si la vitesse est parfois nécessaire pour défendre la démocratie, la précipitation n'est que le porte-voix du populisme. La loi, que chacun souhaite, mérite une réflexion plus ample.

L'orateur considère qu'il faut également bien distinguer le débat sur le “vivre ensemble” de la sécurité de l'espace public, sans quoi la confusion aboutit à la stigmatisation de certaines populations, généralement les plus fragiles et les plus pauvres.

Le débat sur le “vivre ensemble” doit être mené en temps opportun et ne doit pas surgir comme habit pour faire passer des lois dangereuses, voire nocives au “vivre ensemble”.

Comme la sécurisation de l'espace public est prioritaire pour la démocratie, les écologistes sont les premiers à attirer l'attention sur la nécessité d'examiner quel instrument est le mieux adapté pour gérer cet espace, le pacifier, et permettre à chacun d'y trouver sa place. Son groupe ne veut exclure personne, car l'espace public appartient à chaque citoyen.

La présente proposition de loi est confectionnée à l'emporte-pièce et hâtivement, au détriment de la sagesse et du bon sens. En revanche, l'amendement annoncé par la majorité rencontre les critiques émises puisqu'il permet à l'autorité communale de combler le vide en cas de non-poursuites judiciaires.

Zijn fractie had nochtans gesuggereerd de verantwoordelijkheid in de eerste plaats bij de gemeenten te leggen, waarbij desnoods rechtsvervolgning zou worden ingesteld als blijkt dat het lokale niveau inefficiënt is. Die omgekeerde aanpak zou er immers voor zorgen te voorkomen dat de nu al zware werklust die op de parketten weegt niet nog zwaarder wordt.

*
* *

De heer Bart Somers (Open Vld) is verheugd over de ruime consensus waarop dit wetsvoorstel blijkt te kunnen rekenen. In tegenstelling tot wat de vorige spreker beweert, gaat het wel degelijk om een maatschappelijk debat over de vraag hoe het “samen leven” moet worden georganiseerd.

Het verbod is niet in de eerste plaats en uitsluitend ingegeven door een streven naar veiligheid. Ook al is veiligheid een gegeven waarmee rekening moet worden gehouden, dat verbod heeft in de eerste plaats betrekking op de fundamentele van de Belgische samenleving en meer bepaald op het fundament van gezamenlijke waarden die het mogelijk maken samen te leven en dat de fundamentele rechten en vrijheden in zich verenigt, waaronder meer in het bijzonder de waardigheid van elk individu en het hem verschuldigde respect.

Als de vrouwen ertoe worden gedwongen hun hele leven door te brengen in een wandelende gevangenis en hun de mogelijkheid op enig contact wordt ontzegd, dan moet een democratie met klem duidelijk maken dat ze daar ethische bezwaren tegen heeft, teneinde haar solidariteit met de slachtoffers van de boerka te betuigen.

Het door Ecolo-Groen! uiteengezette standpunt is niet alleen betreurenswaardig, het is ook onbegrijpelijk. Het misplaatste cultuurrelativisme van die partij brengt haar ertoe een fenomeen te bagatelliseren of zelfs belachelijk te maken door een vergelijking te maken met Sinterklaas. Als het erop aankomt gezamenlijk met de andere democraten positie te kiezen lijken de groenen verkrampd, indien ze weigeren met kracht aan te geven dat die praktijken onaanvaardbaar zijn in de Belgische samenleving, die berust op democratische en liberale waarden. Een solidaire samenleving duldt niet dat de waardigheid van de vrouwen in het gedrang komt. Precies daarom worden de leden verzocht zich uit te spreken. Het vernuftige zoeken naar voorwendsels om te voorkomen dat een duidelijk standpunt wordt ingenomen, is bedroevend want een eenparige stemming zou de mogelijkheid bieden een krachtig signaal te geven ten aanzien van de vrouwen die de samenleving heeft laten vallen. Iedereen moet weten dat in de Westerse

Son groupe avait cependant suggéré de confier la responsabilité première au niveau communal, quitte à procéder aux poursuites judiciaires si le niveau local s'avère inopérant. Cette démarche inverse éviterait en effet d'alourdir encore la charge de travail qui pèse déjà sur les parquets.

*
* *

M. Bart Somers (Open Vld) se réjouit du large consensus manifesté en faveur de la présente proposition de loi. Contrairement aux affirmations de l'orateur précédent, il s'agit bel et bien d'un débat de société sur la question de savoir comment organiser le “vivre ensemble”.

L'interdiction n'est pas, en premier lieu et exclusivement, déterminée par un souci de sécurité. Même si la sécurité est un élément à prendre en considération, cette interdiction concerne, avant tout, les fondements de la société belge, et plus précisément, le socle de valeurs communes permettant de vivre ensemble constitué des droits et libertés fondamentales, dont, plus spécialement, la dignité de chaque individu et le respect qui lui est dû.

Lorsque les femmes sont contraintes à passer leur vie entière enfermées dans une prison ambulante et que la possibilité de nouer le moindre contact social leur est déniée, il est du devoir d'une démocratie d'exprimer son opposition éthique de manière vigoureuse afin d'affirmer la solidarité avec les victimes de la *burqa*.

Le point de vue développé par Ecolo-Groen! n'est pas seulement déplorable, il est incompréhensible. Son relativisme culturel mal compris l'amène à banaliser un phénomène, voire à le couvrir de ridicule en faisant la comparaison avec Saint-Nicolas. Les écologistes semblent tétanisés devant une prise de position commune avec les autres démocrates, lorsqu'ils refusent de porter haut le message que ces pratiques sont inacceptables dans la société belge, construite sur des valeurs démocratiques et libérales. Une société solidaire ne tolère pas que la dignité des femmes soit remise en cause et c'est bien la raison pour laquelle les membres sont invités à s'exprimer. La recherche ingénieuse de prétextes pour éviter la prise d'une position limpide est attristante, car un vote unanime permettrait d'exprimer un signal fort à l'encontre des femmes que la société a abandonnées. Il faut que chacun sache que dans les sociétés occidentales, les hommes et les femmes sont égaux en droit, qu'ils ont le droit d'entretenir des contacts

samenlevingen mannen en vrouwen gelijke rechten hebben, dat ze het recht hebben sociale contacten te onderhouden, dat ze zich mogen emanciperen en dat de vrijheid en de waardigheid onvervreemdbaar zijn.

De consensus binnen de andere fracties is daarentegen verheugend. De spreker roept Ecolo-Groen! op zich bij de meerderheid te voegen teneinde met één stem dezelfde waarden te verdedigen.

*
* *

De heer Eric Thiébaud (PS) is het eens met de vorige spreker, die betreurt dat er geen eenparigheid bestaat en die het choquerend vindt dat de boerka wordt vergeleken met het gewaad van Sinterklaas. Hij vraagt ook waarom de vertegenwoordigers van Ecolo-Groen! geen wetsvoorstellen of amendementen indienen om uiting te geven aan hun verwachtingen als ze het niet eens zijn met die van de andere fracties.

*
* *

Mevrouw Dalila Douifi (sp.a) wijst de heer Fouad Lahssaini erop dat niets hem belet de gemeenten individueel te raadplegen om te weten met welke moeilijkheden ze te kampen hebben bij de toepassing van de reglementen met betrekking tot het probleem van de boerka. Ter attentie van de andere leden geeft de spreker aan dat het fenomeen wel degelijk bestaat, maar dat de verspreiding ervan niet moet worden overdreven. Met andere woorden, voorzichtigheid is geboden ten aanzien van de symbolische geladenheid van het debat. De besproken wetsvoorstellen zijn niettemin welkom en het lijkt vrij logisch dat steun wordt verleend aan het voorliggende wetsvoorstel en aan de door de meerderheid aangekondigde amendementen, die inspelen op de kritiek van sommige leden.

De spreker verantwoordt haar steun op de volgende manier. Ten eerste is er het streven vorm te geven aan een samenleving zoals die door de heer Somers werd beschreven. Ten tweede is er ook de emancipatie van de vrouw. Als de sprekers kritiek hebben op de boerka in Afghanistan of in Iran, dan kan dat kledingstuk zeker niet wettig zijn in de straten van België. Voorts bestaat er geen enkele twijfel over de noodzaak elkeen op ieder ogenblik te kunnen identificeren. De wet voorziet al in die verplichting. Het veiligheidsaspect speelt een rol, maar bekleedt geen vooraanstaande plaats in de zeer evenwichtige toelichting van het wetsvoorstel. Er tekent zich een meerderheid af die de nadruk legt op de mogelijkheid een samenleving tot stand te brengen

sociaux, qu'ils peuvent s'émanciper, et que la liberté et la dignité sont inaliénables.

En revanche, le consensus au sein des autres groupes est réjouissant. L'intervenant appelle Ecolo-Groen! à rejoindre la majorité, afin de défendre d'une seule voix les mêmes valeurs.

*
* *

M. Eric Thiébaud (PS) se rallie aux propos de l'orateur précédent qui déplore l'absence d'unanimité et trouve choquant la comparaison de la *burqa* avec la tenue de Saint-Nicolas. Il demande aussi pourquoi les représentants d'Ecolo-Groen! ne déposent pas des propositions de loi ou des amendements qui traduisent leurs aspirations s'ils n'adhèrent pas à celles des autres groupes.

*
* *

Mme Dalila Douifi (sp.a) fait observer à M. Fouad Lahssaini que rien ne l'empêche de consulter les communes à titre personnel pour s'informer des difficultés qu'elles rencontrent dans l'application des règlements par rapport au problème de la *burqa*. À l'attention des autres membres, l'oratrice estime que s'il est vrai que le phénomène existe, il ne faut pas en exagérer la diffusion. Autrement dit, la prudence est de rigueur face à la charge symbolique du débat. Néanmoins, les propositions de loi à l'examen sont les bienvenues et il paraît assez logique d'accorder son soutien à la présente proposition de loi, ainsi qu'aux amendements annoncés par la majorité qui répondent aux critiques de certains membres.

L'oratrice justifie son soutien par les motifs suivants. Tout d'abord, il y a la préoccupation de façonner une société telle que M. Somers l'a décrite. Ensuite, l'émancipation de la femme entre également en ligne de compte. Si les orateurs critiquent la *burqa* en Afghanistan ou en Iran, à plus forte raison ce vêtement ne saurait être légitime dans les rues en Belgique. Par ailleurs, la nécessité de pouvoir identifier chacun à tout moment ne fait pas l'ombre d'un doute. Cette obligation est déjà prévue dans la loi. L'aspect sécuritaire joue un rôle, mais il ne figure pas au premier plan des développements très équilibrés de la présente proposition de loi. Une majorité se dessine qui met l'accent sur la possibilité de construire une société composée de personnes issues

die bestaat uit mensen die afkomstig zijn uit andere culturen en die tot andere religies behoren. Die door de socialisten gedeelde humanistische bezorgdheid is uiteraard een reden te meer om het voorliggende wetsvoorstel te steunen.

De spreekster wenst echter dat de meerderheid ook andere dringende dossiers ter harte neemt, zoals dat van asiel en migratie, waarvan moeilijk kan worden beweerd dat de wijze waarop het thans wordt beheerd voldoening schenkt. Dat verschillende politieke partijen de bevoegdheden in dat domein delen, draagt uiteraard niet bij tot een goed beheer. De meerderheid moet het dan ook dringend eens worden op dat domein. Zonder een adequate aanpak van de asielproblematiek kan de door de liberalen gewenste samenleving er niet komen. Als gevolg van de huidige tegenstrijdigheden wordt het gebrek aan verdraagzaamheid ten aanzien van de mensen van buitenlandse origine in stand gehouden.

*
* *

Volgens de heer Daniel Bacquelaine (MR) is die aangelegenheid een typisch prerogatief van de wetgevende macht en appelleert ze aan de parlementaire verantwoordelijkheid, conform de grondslagen zelf van de scheiding der machten. De wetgever moet zich niet verhullen of verschuilen achter andere machten of instellingen om zijn opdracht te verzaken. Verwijzen naar de gemeentelijke politiereglementen in plaats van een wet uit te vaardigen, lijkt een vorm van parlementaire lafheid. De Kamer van volksvertegenwoordigers, die voor die aangelegenheid de geschikte instantie is, moet een beslissing nemen en zij die daar tegen zijn, moeten dat duidelijk aangeven. Het voorafgaand advies van de Raad van State is ongetwijfeld interessant, maar het is geenszins bindend voor de wetgever, zo niet zou de strekking van de wet worden verloochend en meteen ook het principe van de scheiding der machten.

Tijdens het debat over het homohuwelijk was het advies van de Raad van State, op zijn zachtst gezegd, terughoudend, aangezien de afdeling Wetgeving van oordeel was dat de tekst inging tegen het huwelijk, waarbij er vanuit wordt gegaan dat het voor nageslacht zorgt. Moest er daarom dan vanaf worden gezien het wetsvoorstel aan te nemen dat ertoe strekte het huwelijk open te stellen voor mensen van hetzelfde geslacht? Bij het wetsvoorstel tot wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek om adoptie toe te staan aan twee mensen van hetzelfde geslacht, kreeg men te maken met dezelfde behoedzaamheid. De vraag is echter niet of de Raad van State al dan niet gelijk heeft. Het komt de wetgever toe zijn verantwoordelijk-

d'autres cultures et adeptes d'autres religions. Cette préoccupation humaniste, partagée par les socialistes, constitue naturellement une raison de plus pour soutenir la présente proposition de loi.

Toutefois, l'oratrice exprime le souhait que la majorité prenne à cœur d'autres dossiers urgents, comme ceux de l'asile et de la migration, dont il est difficile de soutenir que la gestion actuelle est satisfaisante. Le fait que différents partis politiques se partagent les compétences dans ce domaine ne contribue évidemment pas à une bonne gestion. Il est donc urgent que la majorité accorde également ses violons dans ce domaine. Sans gestion adéquate de la problématique de l'asile, la société que les libéraux appellent de leurs vœux ne peut se créer. À la suite des discordances actuelles, le manque de tolérance envers les personnes d'origine étrangère est entretenu.

*
* *

M. Daniel Bacquelaine (MR) considère que la matière relève typiquement d'une prérogative du pouvoir législatif et d'une responsabilité parlementaire, conformément aux fondements mêmes de la séparation des pouvoirs. Le législateur ne doit pas se camoufler ni se réfugier derrière d'autres pouvoirs ou d'autres institutions pour renoncer à sa mission. Renvoyer aux règlements de police communaux, plutôt que d'édicter une loi, paraît une forme de lâcheté parlementaire. Une décision de la part de la Chambre des représentants, qui est le pouvoir idoine en cette matière, s'impose et ceux qui s'y opposent devraient l'exprimer clairement. Si l'avis préalable du Conseil d'État est indiscutablement intéressant, il ne lie en aucun cas le législateur, à défaut de quoi l'esprit de la loi serait trompé, et, du même coup, le principe de la séparation des pouvoirs.

Lors du débat sur le mariage homosexuel, l'avis du Conseil d'État fut, pour le moins, réservé, la section législation estimant que le texte allait à l'encontre du mariage qui postule la procréation. Fallait-il, pour autant, ne pas voter la proposition de loi ouvrant le mariage à des personnes de même sexe? La proposition de loi modifiant certaines dispositions du Code civil en vue de permettre l'adoption par des personnes de même sexe s'est heurtée à la même prudence. Or, le problème n'est pas de savoir si le Conseil d'État a raison ou tort. Il appartient au législateur d'assumer ses responsabilités. La loi est bien l'instrument approprié pour lutter contre certains comportements incompatibles avec les principes fondamentaux. Il est d'ailleurs heureux de

heid op te nemen. De wet is wel degelijk het geschikte instrument om bepaalde gedragingen tegen te gaan die onverenigbaar zijn met de fundamentele beginselen. Het is trouwens verheugend te kunnen vaststellen dat de politieke tegenstellingen eensgezindheid over de belangrijke waarden niet in de weg staan.

Het lid verwerpt het argument dat overhaast te werk wordt gegaan, want dit debat is al lang aan de gang, zowel in België als in het buitenland. Wel integendeel, de behoefte tot een besluit te komen, laat zich voelen. Voor het overige ware het fout te denken dat een vraagstuk niet mag worden besproken zolang het niet geagendeerd is. Reflectie over een onderwerp is mogelijk buiten het parlementair kader om, en de spreker hoopt dat de groenen niet de algemene bespreking hebben afgewacht om zich terzake een mening te vormen.

Zonder dat het veiligheidsaspect bij de reflectie centraal staat, moet het wel in aanmerking worden genomen bij de beoordeling van het knelpunt. Voor de openbare orde is het onontbeerlijk dat mensen elkaar herkennen. Is het denkbaar parlamentsdebatten te organiseren met onherkenbare volksvertegenwoordigers? Hoe zou de democratie dan functioneren? Dit voorbeeld is doelbewust gekozen. Het gegeven dat iemand onherkenbaar is, gaat in tegen de meest elementaire werking van de westerse samenleving.

Het begrip "menselijke waardigheid" mag evenmin worden veronachtzaamd. Sommigen weigeren het toe te passen, met het argument dat vrouwen soms vrijwillig de boerka dragen, iets wat amper denkbaar is en moeilijk aan te tonen valt. Dat argument is helemaal niet overtuigend.

Het vraagstuk van het dwergwerpen toont aan dat, zelfs al zou een dwerg zich uit vrije wil, zich beroepende op zijn persoonlijke vrijheid, laten opgooien, die activiteit afbreuk zou doen aan de menselijke waardigheid. Volgens het Mensenrechtencomité van de Verenigde Naties was een beslissing van een lokale overheid om een vertoning met dwergwerpen te verbieden niet in strijd met het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (Mensenrechtencomité VN, bevindingen *Wackenheim v. Frankrijk*, 26 juli 2004, mededeling nr. 854/1999, CCPR/C/75/D/854/1999). Dienovereenkomstig is de boerka strijdig met de menselijke waardigheid, temeer omdat het gaat om een symbool voor een in een wandelende gevangenis opgesloten vrouw. Dat aanvaarden, ware een belediging jegens degenen die zich, ten koste van hun eigen leven, verzetten tegen dat kledingstuk, dat neerkomt op een achteruitgang ten opzichte van de fundamentele beginselen die wij verdedigen.

constater que les clivages politiques n'entament pas l'union autour des grandes valeurs.

Le membre rejette l'argument selon lequel le travail se fait dans la précipitation, car le débat est ancien, tant à l'étranger qu'en Belgique. Au contraire, le besoin d'aboutir se fait sentir. Il serait, du reste, erroné de penser qu'une question ne peut être étudiée, tant qu'elle ne figure pas à l'ordre du jour. La réflexion sur un sujet est possible en dehors du cadre parlementaire et l'intervenant espère que les écologistes n'ont pas attendu la discussion générale pour se forger une opinion.

Sans constituer l'essence même de la réflexion, l'aspect sécuritaire doit être pris en considération dans l'appréciation du problème. La notion de reconnaissance mutuelle des individus est indispensable à l'ordre public. Imagine-t-on organiser des débats parlementaires avec des députés non reconnaissables? Comment la démocratie fonctionnerait-elle? L'exemple est choisi à dessein. Le fait de ne pas être reconnaissable est une entorse au fonctionnement de base liminaire de la société occidentale.

De même, le concept de dignité humaine ne doit pas être ignoré. Certains en refusent l'application, en arguant que les femmes portent volontairement, parfois, la *burqa*, ce qui est difficile à concevoir et peu aisé à démontrer. L'argument ne saurait convaincre.

L'affaire du lancer de nains démontre que quand bien même un nain souhaiterait, par sa propre volonté et en invoquant sa propre liberté, se faire lancer, cette activité porterait atteinte à la dignité humaine. Le Comité des droits de l'homme des Nations Unies a estimé qu'une décision d'une autorité locale d'interdire un spectacle du lancer de nains ne violait pas le Pacte international relatif aux droits civils et politiques. (Com. D.H., constatations *Wackenheim c. France*, 26 juillet 2002, communication n° 854/1999, CCPR/C/75/D/854/1999). De manière comparable, la *burqa* est contraire à la dignité humaine, d'autant plus qu'il s'agit d'un symbole d'enfermement de la femme dans une prison ambulante. L'accepter serait insulter ceux qui se battent, au prix de leur vie, contre ce vêtement qui signifie une régression par rapport aux principes fondamentaux.

Tot besluit vraagt de spreker de leden dat zij hun verantwoordelijkheid nemen om het dragen van de boerka op openbare plaatsen te verbieden.

*
* *

De heer Georges Dallemagne (cdH) hekelt bepaalde uitlatingen van de leden van de fractie Ecolo-Groen!, en is verbaasd te horen dat deze wetsvoorstellen gevaarlijk of zelfs schadelijk zijn voor het “samen leven”. De ter bespreking voorliggende teksten strekken er integendeel precies toe de voorwaarden voor dat samenleven te waarborgen in een maatschappij waarin iedereen dezelfde vrijheden, beginselen en waarden huldigt, en weigert te aanvaarden dat het lichaam van een vrouw volledig aan het zicht wordt onttrokken zodat zij haar waardigheid en identiteit verliest.

Uit een ander oogpunt bekeken zouden de politieverordeningen als onwettig moeten worden beschouwd, indien de analyse van mevrouw Genot, tot het uiterste wordt doorgetrokken. De wet moet integendeel dienen ter begeleiding van de bestaande of in de toekomst eventueel uit te vaardigen bepalingen.

Net zoals de vorige spreker verwerpt de heer Dallemagne het argument dat de wetgever overhaast te werk gaat, aangezien het debat al jarenlang wordt gevoerd op openbare plaatsen, in de pers en in het parlement. In werkelijkheid is de tijd rijp om op te treden, en de bevolking verwacht ook een concreet initiatief van de wetgever. Het is trouwens frappant te moeten vaststellen dat de groenen hierover geen enkel wetsvoorstel indienen, wat betekent dat zij eigenlijk niet willen dat op wetgevend vlak enige vooruitgang wordt geboekt.

Tot slot wijst het lid erop dat de Franse *Conseil d'État* al een negatief advies had uitgebracht over het verbod dat de Franse *Assemblée nationale* voorstelde op uiterlijke godsdienstige symbolen in de scholen. In weerwil van dat advies heeft de Franse wetgever een wet uitgevaardigd zonder dat dit enige moeilijkheid doet rijzen.

Per slot van rekening komt het de commissie toe haar verantwoordelijkheid te nemen.

*
* *

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!) weerlegt de bewering als ware haar fractie gekant tegen elke vorm van wetgeving in deze aangelegenheid. De groenen hebben altijd herhaald dat zij instemden met de

Pour conclure, l'orateur demande aux membres qu'ils prennent leurs responsabilités pour interdire le port de la *burqa* dans l'espace public.

*
* *

M. Georges Dallemagne (cdH) fustige certains propos tenu par les membres du groupe Ecolo-Groen! et se dit surpris d'entendre que les présentes propositions de loi sont dangereuses, voire nocives pour le “vivre ensemble”. Or, les textes à l'examen entendent précisément en garantir les conditions dans une société où tous partagent les mêmes libertés, principes et valeurs, et refusent que le corps d'une femme soit totalement dissimulé, au point, pour elle, de perdre sa dignité et son identité.

Dans un autre ordre d'idées, il faudrait considérer illégaux les règlements de police communaux, à poursuivre l'analyse de Mme Zoé Genot dans ses derniers retranchements. Or, la loi doit, au contraire, encadrer, les dispositions existantes ou celles qui pourraient voir le jour au niveau local.

Comme l'orateur précédent, l'intervenant rejette l'argument selon lequel le législateur agit avec précipitation, étant donné que le débat occupe l'espace public, la presse et les échanges parlementaires depuis de nombreuses années. En réalité, le temps est mûr pour intervenir et la population attend une initiative concrète de la part du législateur. Il est frappant de constater que les écologistes ne soumettent d'ailleurs aucune proposition de loi en la matière, ce qui signifie qu'ils ne veulent pas, au fond, d'avancée législative. Ceci distingue le groupe Ecolo-Groen! de tous les autres groupes.

Le membre signale enfin que le Conseil d'État français avait déjà remis un avis négatif concernant l'interdiction que proposait l'Assemblée nationale française, de signes ostentatoires religieux dans les écoles. Nonobstant cet avis, le législateur français a édicté une loi, sans que cela ne pose aucun problème.

En conclusion, il incombe à la commission d'assumer ses responsabilités.

*
* *

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen!) réfute l'allégation suivant laquelle son groupe serait hostile à toute législation dans ce domaine. Les écologistes ont toujours répété qu'ils approuvaient les initiatives parlementaires

parlementaire initiatieven ter begeleiding van praktijken die in noodgevallen de identificatie van mensen op de openbare weg verhinderen.

Wel betreurt de spreker de discrepantie die zal bestaan tussen de vaststelling van het misdrijf en het ogenblik waarop de sanctie zal moeten worden toegepast, aangezien dat ogenblik zal afhangen van de beslissing van het parket om niet over te gaan tot vervolging van de vrouw die ervan wordt verdacht het Strafwetboek te hebben overtreden. De aangekondigde amendementen tonen aan dat er alsnog juridische moeilijkheden rijzen.

Het lid gaat in tegen de stelling dat wanneer de Raad van State om advies wordt verzocht, dit erop neerkomt dat de wetgever de zaak op de lange baan schuift. Dat advies kan immers binnen een kort tijdsbestek worden uitgebracht. Het vertraagt dus geenszins de wetgevende procedure, en biedt de mogelijkheid kwaliteitsvol werk te leveren.

In verband met het homohuwelijk houdt de spreker staande dat de helft van de MR-verkozenen zich naar het advies van de Raad van State hebben geschikt door zich tegen een dergelijk huwelijk te kanten.

Dat neemt echter niet weg dat dit wetsvoorstel een belangrijke stap vooruit betekent. Haar fractie verbindt er zich toe het wetsvoorstel goed te keuren, al blijft de tekst problematisch, in zoverre hij "à la tête du client" zal worden toegepast.

*
* *

Volgens *de heer Ben Weyts (N-VA)* vloeit de parlementaire obstructie van de leden van de groene partijen voort uit vrees voor de moslimgemeenschap en het risico op stigmatisering van de immigranten. Maar voor veel moslims die hun geloof als een privéaangelegenheid zien, is het boerkaverbod positief. Dat verbod zal er immers voor zorgen dat de bevolking hen niet langer associeert met alle excessen die strijdig zijn met de menselijke waardigheid en met hun tradities.

*
* *

De heer Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) merkt op dat de leden de inhoud en de vorm door elkaar halen. Inhoudelijk acht zijn fractie het belangrijk dat de wetgever ingrijpt, en wel tamelijk snel, maar niet overhaast. Hij wil de bevolking een duidelijk signaal geven dat er in de commissie eensgezindheid heerst.

qui encadrent les pratiques empêchant l'identification des personnes sur la voie publique en cas de nécessité.

Toutefois, l'oratrice déplore l'écart qui existera entre la constatation du délit et le moment où la sanction trouvera à s'appliquer, considérant que ce moment dépendra de la décision du parquet de ne pas poursuivre la femme suspectée d'avoir commis une infraction au Code pénal. Les amendements annoncés démontrent qu'il subsiste des difficultés juridiques.

Le membre s'oppose à l'affirmation selon laquelle le fait de solliciter l'avis du Conseil d'État équivaut à un renoncement de la part du législateur. Cet avis peut en effet être émis dans un laps de temps réduit. Il ne retarde dès lors nullement la procédure législative et permet de fournir un travail de qualité.

En ce qui concerne le mariage homosexuel, l'oratrice soutient que la moitié des élus du MR se sont conformés à l'avis du Conseil d'État en s'opposant à ce type de mariage.

Cela étant, il n'empêche que la présente proposition de loi signifie une avancée significative. Son groupe s'engage à l'approuver, même si le texte demeure problématique, en ce qu'il s'appliquera "à la tête du client".

*
* *

Selon *M. Ben Weyts (N-VA)*, l'obstruction parlementaire des membres écologistes provient d'une crainte vis-à-vis de la communauté musulmane et du risque de stigmatisation des immigrés. Or, pour les nombreux musulmans qui considèrent leur foi comme une affaire privée, l'interdiction de la *burqa* est positive. En effet, cette interdiction les libèrera de l'association, qui existe dans la population, avec tous les excès contraires à la dignité humaine et à leurs traditions.

*
* *

M. Fouad Lahssaini (Ecolo-Groen!) observe une confusion entre le fond et la forme dans l'esprit des membres. Quant au fond, son groupe estime qu'il est important de légiférer, et même assez rapidement, car vitesse n'est pas synonyme de précipitation. Il souhaite donner un signal clair à la population du fait que l'unanimité règne au sein de la commission.

De groene partijen bestrijden het wetsvoorstel echter in zijn vorm. Haastwerk kan tot fouten leiden en het zou jammer zijn uiteindelijk met een slechte tekst opgezaald te zitten.

De spreker kondigt aan dat zijn fractie dit wetsvoorstel zal steunen. Niettemin zal hij bij elke gelegenheid de zwakke punten ervan aanklagen.

IV. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

Over artikel 1 worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 2

De heer Denis Ducarme c.s. dient amendement nr. 2 (DOC 52 2289/003) in, dat ertoe strekt de eerste paragraaf van artikel 2 te vervangen.

Er wordt verwezen naar de algemene bespreking.

De heer Denis Ducarme c.s. dient amendement nr. 3 (DOC 52 2289/004) in, dat ertoe strekt het volledige artikel 2 te vervangen. Dit amendement omschrijft in welke gevallen en om welke bijzondere redenen het toegestaan is op de openbare weg te vertoeven met het gezicht geheel of gedeeltelijk bedekt of verborgen, zodat men niet herkenbaar is.

Art. 3 (nieuw)

*Mevrouw Leen Dierick c.s. dient amendement nr. 1 (DOC 52 2289/003) in, dat ertoe strekt het voorgestelde artikel 2 zowel strafrechtelijk als administratief strafbaar te stellen. Voor het overige wordt verwezen naar de verantwoording bij het amendement (*ibidem*, blz. 2).*

*
* *

Voorzitter André Frédéric stelt een aantal wetgevings-technische verbeteringen voor.

De leden gaan met die voorgestelde verbeteringen akkoord.

En revanche, le terrain sur lequel les écologistes se battent, est celui de la forme. La précipitation peut générer des erreurs et il serait malheureux de se retrouver, en fin de compte, avec un mauvais texte.

L'orateur annonce que son groupe soutiendra la présente proposition de loi. Toutefois, il en dénoncera, à chaque occasion, les points faibles.

IV. — DISCUSSION DES ARTICLES

Article 1er

L'article 1er n'appelle aucune remarque.

Art. 2

M. Denis Ducarme et consorts déposent un amendement n° 2 qui tend à remplacer le paragraphe 1er de l'article 2 (DOC 52 2289/003).

Il est renvoyé à la discussion générale.

M. Denis Ducarme et consorts présentent un amendement n° 3 qui vise à remplacer l'ensemble de l'article 2 (DOC 52 2289/004). Cet amendement tend à circonscrire les cas et raisons particuliers qui permettraient de circuler sur la voie publique le visage masqué ou dissimulé en tout ou en partie de manière telle que les personnes ne soient pas identifiables.

Art. 3 (nouveau)

*Mme Leen Dierick et consorts déposent un amendement n° 1 qui tend à rendre l'article 2 proposé punissable tant sur le plan pénal que sur le plan administratif (DOC 52 2289/003). Il est renvoyé pour le surplus à la justification écrite de l'amendement (*ibidem*, p. 2).*

*
* *

M. André Frédéric, président, propose d'apporter des corrections techniques à la rédaction du texte.

Les membres marquent leur accord sur cette proposition de corrections.

V. — STEMMINGEN

Artikel 1 wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr. 3 van de heer Denis Ducarme c.s., ter vervanging van artikel 2, wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr. 2 van de heer Denis Ducarme c.s. komt bijgevolg te vervallen.

Amendement nr. 1 van mevrouw Leen Dierick tot invoeging van een nieuw artikel 3, wordt eenparig aangenomen.

De commissie heeft eenparig besloten af te wijken van artikel 82 van het Kamerreglement en dadelijk over te gaan tot de stemming over het gehele wetsvoorstel

Het gehele, aldus geamendeerde en verbeterde wetsvoorstel wordt eenparig aangenomen.

Bijgevolg vervallen de toegevoegde wetsvoorstellen (DOC 52 2442, 52 0433 en 52 2495).

De rapporteur,

De voorzitter,

Jacqueline GALANT

André FRÉDÉRIC

Lijst van de bepalingen die een uitvoeringsmaatregel vereisen (Rgt., art. 78):

nihil

V. — VOTES

L'article 1er est adopté à l'unanimité.

L'amendement n° 3 de M. Denis Ducarme et consorts, qui remplace l'article 2, est adopté à l'unanimité.

L'amendement n° 2 de M. Denis Ducarme et consorts devient en conséquence sans objet.

L'amendement n° 1 de Mme Leen Dierick, qui introduit un nouvel article 3, est adopté à l'unanimité.

À l'unanimité, la commission a décidé de déroger à l'article 82 du Règlement et de procéder immédiatement au vote sur l'ensemble de la proposition de loi.

L'ensemble de la proposition de loi ainsi amendée et corrigée est adopté à l'unanimité.

Par conséquent, les propositions de loi jointes (DOC 52 2442, 52 0433 et 52 2495) deviennent sans objet.

Le rapporteur,

Le président,

Jacqueline GALANT

André FRÉDÉRIC

Liste des dispositions qui nécessitent une mesure d'exécution (Rgt, art. 78):

nihil